

ARACI KURUMLARDA KAPSAMLI GELİRİN RAPORLANMASI VE FAALİYET SONUÇLARINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Tansel ÇETİNOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Dumlupınar Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu, Muhasebe Bölümü

Kadir TUTKAVUL

Arş. Gör. Dumlupınar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Muhasebe – Finansman Ana Bilim Dalı

ÖZET: Sermaye piyasalarında aracılık faaliyetlerinde bulunan aracı kurumlar finansal raporlama esasları olarak Uluslararası Muhasebe Standartlarını benimsemiştir. Aracı kurumların faaliyet sonuçlarının raporlanması açısından değerlendirildiğinde bu durum geleneksel gelir tablosu uygulaması yerine kapsamlı gelir tablosu uygulamasına geçildiğini göstermektedir. Kapsamlı gelir tablosu uygulaması, dönem içinde raporlanan gelir ve gider kalemlerine ek olarak öz kaynaklarda raporlanan gerçekleşmemiş kazanç ya da kayıpların da gelir tablosuna ilave edilmesini gerektirmektedir. Bu uygulama aracı kurumların finansal performansını daha geniş bir bakış açısı ile değerlendirmeye imkan tanımaktadır. Bu çalışmada, sermaye piyasalarının önemli oyuncularından biri olan aracı kurumların dönem karı ya da zararı kalemi ile toplam kapsamlı gelir kalemleri karşılaştırılarak kalemler arasındaki değişimler tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma dört bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde, aracı kurumlar ile ilgili genel bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde, aracı kurumların muhasebe sistemleri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde gelir kavramı ve kapsamlı gelir kavramları ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise aracı kurumlarda kapsamlı gelirin raporlanmasına ilişkin uygulama örneğine yer verilmiş sonuçları yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aracı Kurumlar, Uluslararası Muhasebe Standartları, Toplam Kapsamlı Gelir, Kapsamlı Gelir Tablosu.

COMPREHENSIVE INCOME REPORTING IN BROKERAGE FIRMS AND INVESTIGATION OF ITS IMPACT ON OPERATING RESULTS

ABSTRACT: Brokerage firms that mediate in capital markets adapt International Accounting Standards as financial reporting basics. This situation shows a shift from conventional income statement into comprehensive income statement application when it is considered in terms of reporting results of the brokerage firms. Comprehensive income statement requires that paper gains and losses as well as income and expenditure accounts reported during the period that are reported in equities should be added to income statements. This application provides the opportunity to evaluate the performance of brokerage firms with a wider point of view. In this study, the changes between items are tried to be set by means of comparing total comprehensive income items and profit or loss items of the brokerage firms that are the key players in capital markets. The study is made up of four parts. In the first part, main features of the brokerage firms are given. In the second part, accounting systems of these firms are studied. In the third part, there are explanations about income and comprehensive income concepts. In the fourth part, an application sample of reporting comprehensive income is given and its outcomes are analyzed.

Keywords: Brokerage Firms, International Accounting Standards, Total Comprehensive Income, Comprehensive Income Statement.

ARACILIK KAVRAMI

Aracı kelimesinin sözlük anlamı; uzlaştıran, anlaşma sağlayan kimse ve üretici ile tüketici arasında alım satım konusunda bağlantı kuran, bundan kazanç sağlayan kimsedir. Bununla birlikte aracılık kelimesi ise sözlükte aracının gördüğü iş olarak tanımlanmaktadır (Püsküllüoğlu, 1996: 38). Sermaye piyasası açısından aracılık kavramı değerlendirildiğinde, Sermaye Piyasasında aracılık ise, Seri: V, No: 46 sayılı Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ ile düzenlenmiştir. Tebliğin 3. maddesine göre aracılık, sermaye piyasası araçlarının yetkili kuruluşlar tarafından kendi nam ve hesabına, başkası nam ve hesabına, kendi namına başkası hesabına ticari amaçla alım satım işlemi olarak tanımlanmaktadır. Tanımlamadan da anlaşıldığı gibi aracılar, menkul değerlerin alımında ya da satımında yatırımcılar adına vekil olarak faaliyet göstermektedir (Mishkin, 2004: 304).

Tebliğin 3. maddesi sermaye piyasasındaki aracılık faaliyetlerini de açıklanmaktadır. Bu maddeye göre, sermaye piyasasındaki aracılık faaliyetleri şunlardır (SPK, Seri: V, No: 46):

- Halka arza aracılık faaliyetleri
- Alım satıma aracılık faaliyetleri
- Türev araçların alım satımının yapılmasına aracılık faaliyetleri

Sermaye piyasaları, tasarruf sahipleri ve fon açığı olan birimlerin orta ve uzun vadeli fon arz ve taleplerinin karşılandığı piyasalar olarak bilinmektedir. Sermaye piyasalarında bu iki birimin istekleri aracılar tarafından karşılanmaktadır. Aracılar, yatırım kararları ile gerçekleşen menkul kıymet işlemleri arasında bir bağlantı kurmakta ve bununla birlikte piyasa bilgilerinin önemli bir kaynağı konumunda bulunmaktadır (Mathur, 1989: 514). Sermaye piyasalarında aracılık, aracı kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu kuruluşlar sayesinde sermaye piyasalarında fon arz edenler ile fon talep edenlerin birbirleri ile buluşması sağlanmaktadır.

ARACI KURUM TANIMI

Sermaye piyasalarında fon fazlası olan tasarruf sahipleri ile fon açığı olan birimlerin birbirleri ile buluşmasında aracılık faaliyetleri önemli bir rol oynamaktadır. Aracılık faaliyetlerini yerine getiren kurumlardan bir tanesi olan aracı kurumlar, mevcut kalifiye bilgisi ile gerek tasarruf sahiplerine gerekse fon açığı olan birimlere gerekli desteği sağlamaktadır. Bu işlevi nedeni ile aracı kurumların sermaye piyasalarında önemli bir yere sahip oldukları görülmektedir.

Sermaye piyasalarında önemli bir yere sahip olan aracı kurumlar farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Aracı kurumlar, menkul kıymetlerin, kıymetli evrakın, mali değerleri temsil eden ya da ihraç edenin mali yükümlülüklerini içeren her türlü evrakın başkası nam ve hesabına ya da başkası hesabına kendi namına ya da kendi nam ve hesabına aracılık amacı ile alım satımı işiyle uğraşan ve menkul kıymetleri halka arz edebilen bir anonim ortaklık olarak tanımlanmaktadır (Tekinalp, 1982: 86).

Diğer bir tanımlamaya göre ise aracı kurumlar, Sermaye Piyasası Kurulu kaydına alınacak sermaye pazarları araçlarının ihracına veya halka arz yolu ile satışına aracılık etmek ve/veya daha önce çıkarılmış araçların aracılık amacı ile alım satımını yapmak üzere anonim ortaklık olarak kurulmuş ekonomik birimler olarak tanımlanmaktadır (Sarıkamış, 1998: 135).

Başka bir tanımlamada aracı kurumlar, menkul kıymet işlemlerinde aracı rolü oynayan ve bu amaçla, belli özelliklere sahip anonim ortaklık şeklinde kurulmuş olan yardımcı kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır (Ferteçkiligil, 2000: 263). Diğer bir tanımlamaya göre ise aracı kurumlar, izin verilen sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmak üzere anonim şirket statüsünde kurulan banka dışındaki kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır (Karlı, 1994: 107).

Yapılan tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere aracı kurumlar, sermaye piyasalarında asıl olarak aracılık faaliyetlerinde bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile aracı kurumlar, ikincil piyasalarda menkul değerlerin alıcıları ile satıcıları arasında mali aracı olarak hizmet vermektedir (Madura, 2006: 213).

Aracı kurumların faaliyet konuları Seri: V, No: 46 sayılı Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ aracılığı ile düzenlenmiştir. Tebliğin 4. maddesi gereği aracı kurumların faaliyet konuları şunlardır (SPK, Seri: V, No: 46):

- Sermaye piyasası araçlarının ihracına ya da halka arz yolu ile satışı
- Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık amacı ile alım satımı
- Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri dahil türev araçların dayandığı kategoriler itibari ile ayrı ayrı ya da bütün olarak türev araçların alım satımı
- Sermaye piyasası araçlarının geri alım ya da satım taahhüdü ile alım satımı (repo – ters repo işlemleri)
- Yatırım danışmanlığı
- Portföy yöneticiliği

Aynı maddenin devamında aracı kurumların, yukarıda sıralanan faaliyetleri gerçekleştirebilmelerinin koşulu belirtilmektedir. Buna göre aracı kurumların yukarıda sıralanan faaliyetleri gerçekleştirebilmeleri için, kuruldun her bir faaliyet için ayrı ayrı yetki belgesi almaları gerekmektedir.

ARACI KURUMLARIN DÜZENLEMEK ZORUNDA OLDUKLARI FİNANSAL TABLOLAR

Finansal tablolar; muhasebe sistemi içinde kaydedilen ve toplanan bilgilerin, belirli zaman aralıkları ile bu bilgileri kullanacak olan bilgi kullanıcılarına iletilmesini sağlayan araçlar olarak tanımlanmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 2006: 4). Bununla birlikte finansal tablolar, kullanıcılarına işletme sonuçlarının anlaşılmasını kolaylaştıracak, zaman içerisinde karşılaştırmalar yapabilecek ve kullanıcıların işletme hakkında bir yargıya varmasını sağlayacak çok yararlı bir muhasebe aracı olarak görülmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2006: 4).

Aracı kurumlarda finansal raporlamaya ilişkin esaslar, Seri: XI, No: 29 sayılı Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği aracılığı ile düzenlenmiştir. Tebliğin 5. maddesi gereği, aracı kurumlar Avrupa Birliği tarafından kabul edilen hali ile Uluslararası Muhasebe / Finansal Raporlama Standartlarını uygulamakla yükümlü tutulmaktadır. Bu kapsamda mali tabloların sunumunda benimsenen standartlara aykırı olmayan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları esas alınmaktadır.

TMS - 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı, 9 numaralı paragrafı aracılığı ile, finansal tabloları, işletmenin finansal durumunun ve finansal performansının biçimlendirilmiş sunumu olarak tanımlamaktadır. Aynı paragraf gereğince finansal tabloların amacının, geniş bir kullanıcı kitlesinin ekonomik kararlar almalarına yardımcı olan işletmenin finansal durumu, finansal performansı ve nakit akışları hakkında bilgi sağlamak olduğu belirtilmektedir. Aynı standardın 10 numaralı paragrafı tam bir finansal tablolar setini açıklamaktadır. Bu paragrafta göre aracı kurumlar aşağıda belirtilen mali tabloları düzenlemekle yükümlü tutulmaktadır (TMSK, 2010):

- Dönem sonu finansal durum tablosu (bilanço)
- Döneme ait kapsamlı gelir tablosu
- Döneme ait öz kaynak değişim tablosu
- Döneme ait nakit akış tablosu
- Önemli muhasebe politikalarını özetleyen dipnotlar ve diğer açıklayıcı notlar

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayımlanan 17.04.2008 tarih 11/467 sayılı karar ile, Seri: XI, No: 29 sayılı Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği'ne göre hazırlanacak bilanço ve gelir tablosu formatları belirlenmiştir. Temel finansal tablolardan olan nakit akım tablosu ile öz kaynak değişim tablolarının sunumlarında ise Uluslararası Muhasebe Standardı / Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarında belirlenen esaslar çerçevesinde kalmak şartı ile işletmeler serbest bırakılmaktadır.

KAPSAMLI GELİR KAVRAMININ ORTAYA ÇIKIŞI

Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin varlıkları ve bu varlıkların kaynakları olan sermaye ve borçlar üzerinde değişme yaratan mali nitelikli işlemlere ait verileri toplayan, toplanan verileri işleyerek bilgiye dönüştüren ve ortaya çıkan bilgileri raporlayan bir bilgi sistemi olarak tanımlanmaktadır (Sürmeli vd., 2007: 43). Muhasebe bir bilgi sistemidir ve bilgi üretmektedir. Muhasebenin temel amacı, işletme hakkında karar verme durumunda olan taraflara alacakları kararlarda yardımcı olacak faydalı finansal bilgiler sağlamak olarak ifade edilmektedir (Cemalcılar ve Önce, 1999: 27). Muhasebe sisteminde üretilen bilgilerin kaliteli bilgiler olması gerekir.

Muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgiler finansal tablolar aracılığı ile ilgililere sunulmaktadır. Finansal tablolardaki bilgilerin güvenilir, anlaşılabilir, ihtiyaca uygun, tarafsız, karşılaştırılabilir, tam özün önceliğine uygun bilgiler olabilmesi için, bilgilerin hazırlanmasında ve sunumunda bütün dünyanın uyguladığı ve bildiği muhasebe standart ve politikaların uygulanması gerekmektedir. Bu durum muhasebede ortak bir dilin kullanılması anlayışını gündeme getirmektedir (Akdoğan, 2007: 101).

Muhasebe biliminde ortak bir dilin kullanılması anlayışı günümüz piyasa koşullarında önemini daha da fazla hissettirmektedir. Küreselleşme hareketlerinin ve uluslararası ticaretin artması, sermaye hareketlerinin çok önemli boyutlara ulaşması ile birlikte, bu ortak dil anlayışı gereği, benzer olayların aynı şekilde ifade edilmesi

gerekmektedir. Bu sayede güvenilir, anlamlı ve gerçeğe uygun karşılaştırılabilir bilgilerin üretilmesi ve tarafların ihtiyaçlarının en iyi şekilde karşılanması amaçlanmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek için diğer bir ifade ile muhasebe biliminde ortak bir dilin kullanılması anlayışını gerçekleştirmek için muhasebe alanında uluslararası standartların oluşturulmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Türkkot, 2005: 40).

Uluslararası muhasebe standartlarının ortaya çıkması ile birlikte ülkeler yerel uygulamalarını bırakmakta, uluslararası muhasebe standartlarını uygulamaya başlamaktadır. Uluslararası muhasebe standartları ülkemiz muhasebe uygulamalarında da yerini almaktadır. Bu kapsamda Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, Uluslararası Muhasebe Standartları kurulu tarafından yayımlanan Uluslararası Muhasebe Standartlarını aynı hali ile Türkçeye çevirerek Türkiye Muhasebe Standartları olarak yayımlamaktadır (Akdoğan, 2007: 101 – 102).

Türkiye Muhasebe Standartları uygulamalarının ülkemizde de uygulanmaya başlaması ile birlikte mevcut muhasebe sistemi uygulamalarına bazı değişiklikler getirmektedir. Türkiye Muhasebe Standartları uygulamalarının, mevcut muhasebe sisteminde raporlanan finansal tablolarda meydana getirdiği değişiklikler aşağıda belirtildiği gibi özetlenmektedir (Akdoğan, 2007: 113):

- Finansal tabloların biçimsel yapısındaki (sınıflandırmasındaki) değişiklikler
- Kapsamdaki değişiklikler
- Ölçme ve değerlendirilmedeki değişiklikler
- Dipnot ve açıklayıcı bilgilerdeki değişiklikler

Türkiye Muhasebe Standartları uygulamalarına geçilmesi, muhasebe kayıtlarında pek fazla değişikliğe neden olmamaktadır. Ancak bu uygulamalar finansal tabloların içeriğinde ve biçiminde önemli ölçüde değişiklikler meydana getirmektedir. Aynı zamanda bu uygulamalar ile birlikte kural bazlı raporlamadan ilke bazlı raporlamaya geçilmektedir (Doğan ve Ergutay, 2010: 119).

146

Kural bazlı raporlama ile ilke bazlı raporlama karşılaştırıldığında ilke bazlı raporlama, finansal raporlamada işlemlerin şekilden ziyade ekonomik özünü yansıtmayı hedeflemektedir. Ancak kural bazlı raporlama, her türlü uygulamayı kapsamaya çalışan detaylı düzenlemeleri içermektedir. Kural bazlı raporlamanın bazı olumsuz tarafları bulunmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde kural bazlı raporlama, finansal raporlama uygulamalarını tam şeffaflıktan alıkoymakta, finansal tablo hazırlayanları ve bağımsız denetçileri tek düze uygulamalara yönlendirmektedir (İbiş ve Özkan, 2006: 30). Kural bazlı raporlamanın özünde tek düzen raporlama formatları bulunurken ilke bazlı raporlama tek düzen formatlarla raporlama yapmaktan kaçınmaktadır.

Her ülke, her sektör ve her işletme birbirinden farklı özelliklere sahip olmaktadır. Standartlar bu durumu göz önünde bulundurarak işletmeler açısından sadece raporlanması gerekli asgari bilgileri belirlemektedir. Bununla birlikte standartlar finansal tablo kullanıcılarının asgari bilgi düzeyine sahip olduğunu kabul ederek finansal raporlamada ayrıntıdan kaçınmakta ve karar almada finansal bilginin önemini ortaya çıkarmaktadır. Bu düzenlemeler sayesinde finansal tabloları sade hazırlamak, ayrıntılara dipnotlarda yer vermek amaçlanmaktadır (Karapınar, 2007: 41 – 42).

Standartlar, finansal tablolar için tek düzen raporlama formatlarından kaçınmakta bunun yerine esnek raporlamalara izin vererek finansal bilgilerin önemliliği üzerinde durmaktadır. Finansal bilgilerin önemliliği kavramı Kavramsal Çerçevenin 30 numaralı paragrafı ile düzenlenmektedir. Bu paragrafa göre, bir bilginin verilmemesi ya da yanlış verilmesi finansal tabloları kullanarak ekonomik kararlarını verecek olan kullanıcıları etkilemekte ise, bahsi geçen bilgi önemli bilgi olarak değerlendirilmektedir. Finansal tabloların önemli bilgi kavramını temel alarak sunulması konusunda bir çerçeve oluşturmak amacı ile Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı yayımlanmıştır (Örten vd., 2007: 15).

Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı, işletmelere düzenlemeleri gereken finansal tabloları açıklamakta, ayrıca finansal tabloları düzenlerken, belirlenen asgari şekil koşullarına göre düzenlenmeleri konusunda genel bir çerçeve sunmaktadır. Tüm işletmeler tarafından düzenlenmesi gereken finansal tablolar bu standart ile belirlenmektedir. Ayrıca, bu standart her bir finansal tablonun unsurlarını ve dipnotlarda yapılması gereken açıklamaların asgari düzeyini belirlemektedir (Örten vd., 2007: 15).

Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı 1975 yılının Ocak ayında Muhasebe Politikalarının Açıklanması Standardı olarak uygulamaya girmiş ve çeşitli değişiklikler ile 1996 yılının Temmuz ayında bugünkü adı ile yayımlanmıştır. Standart yıllar itibari birçok defa değişikliğe uğramıştır.

Standartın yıllar itibari ile değişikliğe uğramasının nedenleri, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun Muhasebe Standartlarını Geliştirme Projesi kapsamında, yatırımcılar, muhasebe meslek mensupları ve diğer finansal tablo kullanıcılarının beklentilerini karşılamak ve standartlarda yer alan alternatif uygulamaları, tekrarları ve çelişkileri azaltmak olarak ifade edilmektedir. Bununla birlikte diğer ülke uygulamalarındaki standartlarla yakınlaşmayı sağlayarak bütün dünyada uygulanabilirliği olan tek bir muhasebe standartları setini oluşturmak olduğu belirtilmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2007: 60).

Finansal Tabloların Sunuluşu Standardının değişiklik çalışmaları kapsamında, 2001 yılının Eylül ayında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu, çalışma programına Performans Raporlama Projesini dahil etmiştir (Öztürk, 2009: 90). Bu proje kapsamında ilk önemli taslak çalışma 2002 yılında yayımlanmıştır. Bu taslakta dönem karı ve kapsamlı gelir kalemleri karşılaştırılmaktadır. Bu açıdan taslak çalışma incelendiğinde klasik gelir tablosunda raporlanan dönem karının işletmenin performansını belirlemede tek başına yeterli olmadığı görülmekte ve bu nedenle performans ölçümlemesinde öz kaynaklar grubunda raporlanan kazanç ya da kayıp unsurlarının da gelir tablosuna alınmasının gerekliliği belirtilmektedir. Bu ifadelerden hareketle değerlendirme yapmak gerekirse bu çalışmada, klasik dönem karının raporlanmasının terk edilmesi ve bunun yerine kapsamlı gelir raporlanmasına geçilmesinin amaçlandığı görülmektedir (Mısırlıoğlu, 2006: 25). Bu proje 2006 yılının Mart ayında Finansal Tablo Sunum Projesi olarak yeniden adlandırılmış ve 2007 yılının Eylül ayında yayımlanmıştır (Öztürk, 2009: 90 – 91).

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, kapsamlı gelirin raporlanmasına ilişkin değişiklikleri kapsayan Finansal Tabloların Sunuluşu Standardını 13.08.2008 tarih 26966 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 66 sıra numaralı tebliğ aracılığı ile güncellemiştir. TMS – 1 Finansal Tablolar Sunuluşu Standardının güncellemeler ve yürürlük tarihleri bölümünde, ilgili standardın 31.12.2008 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için olduğunu bildirmektedir. Bununla birlikte yeni yayımlanan standardın erken uygulanma imkanının da olduğunu açıklamakta, erken uygulamayı seçen işletmeler açısından önceki tarihlerde yayımlanan standart hükümlerinin yürürlükten kalkacağı bildirilmektedir.

147

KAPSAMLI GELİRİN TANIMI

Muhasebe, işletmenin varlıkları ve kaynakları üzerinde değişme yaratan ve para ile ifade edilen işlemlere ait bilgileri; kaydetmek, sınıflandırmak, özetlemek, analiz etmek ve yorumlamak sureti ile ilgili kişi ve kurumlara raporlar şeklinde sunan bir bilgi sistemi olarak tanımlanmaktadır (Cemalcılar vd., 2002: 8).

Günümüz dünyasında muhasebe, sadece geçmiş olaylara bakarak kayıt tutan ve bu kayıtları raporlayan bir bilim dalı olarak değerlendirilmemektedir. Muhasebe bilimi, kayıt ve raporlama işlemlerinde geçmişteki olayların yanında, işletmeye ait varlık ve kaynaklarının değerini etkileyecek güncel ve gelecekteki olayları da göz önünde bulunduran bir bilim dalı olarak ön plana çıkmaktadır (Aktaş ve Deran, 2006: 155).

Geleneksel muhasebe, geçmiş işlemler ve tarihi maliyet yaklaşımını benimsemektedir. Ancak tarihi maliyet yaklaşımının benimsenmesinin bazı olumsuz tarafları bulunmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, tarihi maliyet yaklaşımını esas alarak hazırlanan finansal tablolar, muhasebe bilgi sisteminde üretilen bazı bilgileri çoğu zaman anlamsız hale getirmektedir. Bununla birlikte sunulan bilgilerden yararlanan finansal tablo kullanıcılarını da yanlış kararlar almaya sevk etmektedir (Tokay vd., 2005: 98).

Küreselleşen dünyada sermaye hareketleri artmakta sermaye piyasaları gelişmektedir. Sermaye piyasalarının gelişmesi ile birlikte finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçları da değişmektedir. Günümüzde doğru olarak sunulan finansal tablolar yeterli görülmemekte, doğru bilgilerin yanında finansal tabloların gerçeğe uygun bilgiler sunması da beklenmektedir (Pamukçu, 2011: 79). Bu durum geleneksel muhasebenin benimsediği tarihi maliyet yaklaşımının yerini gerçeğe uygun değer yaklaşımına bırakmasına yol açmaktadır.

Finansal tabloların hazırlanmasında gerçeğe uygun değer yaklaşımının benimsenmesi, muhasebe uygulamalarında bazı değişikliklere yol açmaktadır. Gerçeğe uygun değer yaklaşımı, finansal tablo unsurlarının ilk defa kayda

alınmasında ve her değerlendirme döneminde bazı gerçekleşmemiş kar ya da zararların raporlanmasını gerektirmektedir. Gerçekleşmemiş kar ya da zararların raporlanması, yaklaşımın temel amacına hizmet etmektedir. Gerçeğe uygun değer yaklaşımı, finansal tablo unsurlarının en gerçekçi bir şekilde piyasa fiyatını belirlemeye çalışmaktadır. Bu sayede finansal bilgiler güncelleştirilmiş hali ile sunulmaktadır. Gerçekleşmemiş kazanç ya da kayıpların raporlanması bu yaklaşımın amacı ile örtüşmektedir (Tokay vd., 2005: 110 – 111). Gerçeğe uygun değer yaklaşımının sonucu olarak geleneksel gerçekleşmiş gelirlerin yanında gerçekleşmemiş gelirlerin de raporlanması kapsamlı gelir kavramını gündeme getirmektedir.

Kapsamlı gelir kavramı, Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı aracılığı ile tanımlanmaktadır. Standardın 7/e paragrafına göre kapsamlı gelir, ortakların ortak olmaları nedeni ile ortaya çıkan işlemler dışındaki işlem ve diğer olaylar sonucu belli bir dönemde öz kaynaklardaki değişim olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte kapsamlı gelir kaleminin, kar ya da zarar kalemi ile diğer kapsamlı gelir kaleminin bütün unsurlarını kapsadığı aynı madde ile belirtilmektedir. Kapsamlı gelirin iki temel bileşeni bulunmaktadır. Bu temel bileşenler dönem karı ya da zararı ile diğer kapsamlı gelir kalemlerinden oluşmaktadır. Diğer kapsamlı gelir kalemi öz kaynaklar içinde raporlanan gerçekleşmemiş kazanç ya da kayıplardan oluşmaktadır (Çelik, 2006: 80).

Kapsamlı gelir, bir işletmede diğer olaylar ve işlemlerin etkilerinin geniş bir ölçümü olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda kapsamlı gelir, işletme sahiplerine yapılan dağıtımlar ile işletme sahipleri tarafından sağlanan yatırımlardan kaynaklanan değişimler hariç olmak üzere, işletmenin net varlıklarında bir dönem boyunca diğer olaylar, koşullar ve işlemlerden meydana gelen tüm değişimleri içermektedir (Dyckman vd., 1998: 142).

İşletmenin net varlıklarında meydana gelen bu değişimler çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır. Dönem içinde yapılan işlemler sonucunda işletmenin net varlıklarında değişimler ortaya çıkabilmektedir. Bununla birlikte işletme sahipleri dışındaki kaynaklardan doğan durumlar ya da olaylar nedeni ile de işletmenin net varlıklarında değişimler ortaya çıkabilmektedir (Mısıroğlu, 2006: 26).

Diğer bir tanımlamaya göre kapsamlı gelir, işletmenin toplam performansını ifade etmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde kapsamlı gelir cari dönem faaliyet sonucu ile elinde bulundurduğu varlıkların değerlemesi sonucunda ortaya çıkan ve nakte dönüşmeyen gelir ve karların toplamından oluşmaktadır (Örten vd., 2007: 31).

Kapsamlı gelir, dönem içerisinde tahakkuk eden ve öz kaynaklarda raporlanan gerçekleşmemiş kazanç ya da kayıpların dönem karına eklenmesi ile hesaplanmaktadır. Ancak bahsi geçen gerçekleşmemiş kar ya da zararların kapsamlı gelir kaleminin bir bileşeni olarak dönem karına eklenebilmesi için bu unsurların öz kaynaklarda raporlanan gerçekleşmemiş kar ya da zarar olması gerekmektedir (Çelik, 2006: 77).

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile muhasebenin temel kavramları tanımlanmaktadır. Bu kavramlardan birisi de ihtiyatlılık kavramıdır. İhtiyatlılık kavramına göre işletmelerin muhtemel giderleri ve zararları için karşılık ayrılmakta ancak muhtemel gelir ve karları için gerçekleşme dönemlerine kadar herhangi bir muhasebeleştirme işlemi yapılmamaktadır.

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne göre gerçekleşmemiş kayıplar gelir tablosunda raporlanmakta ancak gerçekleşmemiş gelirler gelir tablosunda raporlanamamaktadır. Gerçeğe uygun değer yaklaşımı sonucu değerlemeden kaynaklanan kar ya da zarar unsurlarının gelir tablosuna yansıtılması ihtiyatlılık kavramı ile çelişmektedir (Tokay vd., 2005: 110). Gerçeğe uygun değer yaklaşımı ile birlikte ihtiyatlılık kavramının sınırları genişlemektedir (Çelik, 2006: 77).

İşletmelerde dönemin faaliyet sonuçları ile birlikte kapsamlı gelir kalemlerinin de raporlanması finansal bilgilerin niteliğini arttırmaktadır. Gerçekleşmemiş kazanç ya da kayıpların raporlanması finansal tablo kullanıcılarına işletme faaliyetleri ve gelecekteki nakit akışlarının büyüklüğü ve zamanlaması konusunda yararlı bilgiler sağlamaktadır. Ayrıca, kapsamlı gelir kalemlerinin raporlanması sonucunda, finansal tablo kullanıcıları işletme faaliyetlerinin sonuçlarını bir bütün olarak görebilmektedir. Bu sayede işletme hakkında alacakları kararları geniş bir bakış açısına göre değerlendirerek verebilmektedirler. Bu açıdan değerlendirildiğinde kapsamlı gelir işletme performanslarının ölçülmesinde bir performans ölçütü olarak kullanılabilir (Çelik, 2006: 76 – 83, 84).

Kapsamlı gelir kalemi, geleneksel gelir tablosunda dönem karı kalemine diğer kapsamlı gelir kalemi başlığı altında toplanan gerçekleşmemiş kar ya da zarar unsurlarının eklenmesi ile hesaplanmaktadır. Diğer kapsamlı gelir kavramı ve diğer kapsamlı gelir kalemi unsurları bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

DİĞER KAPSAMLI GELİRİN TANIMI

Kapsamlı gelir tablosunun en önemli unsuru olan diğer kapsamlı gelir kalemi öz kaynaklarda raporlanan gerçekleşmemiş kazanç ya da kayıplardan oluşmaktadır (Çelik, 2006: 80). Diğer kapsamlı gelir kalemi TMS – 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı aracılığı ile düzenlenmektedir. Standardın 7 numaralı paragrafına göre diğer kapsamlı gelir kalemi diğer bir ifade ile öz kaynaklara yansıtılan kar ya da zararlar, kar ya da zararda raporlanmayan gelir ya da gider (yeniden sınıflandırma düzeltmeleri de dahil olmak üzere) kalemlerini kapsamaktadır (TMSK, 2010).

Diğer kapsamlı gelir kalemi unsurları öz kaynaklarda artış ya da azalışa neden olmaktadır. Ancak bu unsurlar henüz gelir ve gider tanımlamalarına uymadıkları ve kesinleşmemiş oldukları için normal gelirler ile giderler arasında raporlanmamakta bunun yerine öz kaynaklarda raporlanmaktadır. Bu kalemlerin öz kaynaklarda raporlanması dönemin tüm gelir ve giderlerinin topluca sunulmasını engellemektedir. Bu nedenle öz kaynaklar içinde raporlanan gerçekleşmemiş gelir ya da giderler, kapsamlı gelir tablosunda diğer kapsamlı gelir kalemi altında raporlanmaktadır (Kaval, 2011).

Kapsamlı gelir tablosu kalemlerinden birisi olan diğer kapsamlı gelir kalemi farklı unsurlardan meydana gelmektedir. Diğer kapsamlı gelir kaleminin unsurları TMS – 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı ile düzenlenmektedir. Standardın 7 numaralı paragrafına göre diğer kapsamlı gelir kalemi unsurları aşağıda belirtildiği gibi sıralanmaktadır (TMSK, 2010):

- Yeniden değerlendirme fazlasındaki değişimler (TMS – 16 Maddi Duran Varlıklar Standardı ve TMS – 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı)
- TMS – 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardının 93A paragrafı uyarınca muhasebeleştirilmiş tanımlanmış fayda planlarındaki aktüeryal kazanç ve kayıplar
- Dış ülkelerdeki bağlı işletmeye ait finansal tabloların çevrilmesinden kaynaklanan kazanç ve kayıplar (TMS – 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı)
- TFRS – 9 Finansal Araçlar Standardı uyarınca gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan öz kaynağa dayalı finansal araçlardaki yatırımlardan kaynaklanan kazanç ve kayıplar
- Nakit akış riskine ilişkin riskten korunma araçlarına bağlı olarak oluşan kazanç ya da kayıpların etkin kısımları (TMS – 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme)

149

TMS – 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardının 91 numaralı paragrafı diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının vergisel açılarından raporlanma esasını düzenlemektedir. Bu paragrafa göre diğer kapsamlı gelir kalemi unsurları vergisel etkilerden arındırılmış net tutarı ile ya da vergisel etkilerden arındırılmadan raporlanabilmektedir. İşletmeler belirlenen raporlama esaslarını uygulamada serbest bırakılmaktadır.

TMS – 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardının 92 numaralı paragrafı, diğer kapsamlı gelir kalemi unsurları ile ilgili yeniden sınıflama düzeltmelerinin açıklanması gerekliliğini bildirmektedir. Yeniden sınıflama düzeltmeleri, bir önceki dönem gerçekleşmemiş gelir olarak raporlanan bir kalemin cari dönemde gerçekleşmesi halinde, mükerrer (tekrarlı) raporlamayı önlemek için yapılan düzeltmeleri içermektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde yeniden sınıflama düzeltmeleri, dönem net karı ya da zararı kalemi ile diğer kapsamlı gelir ya da gider kalemleri arasındaki geçiş ifade etmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2007: 241).

Diğer kapsamlı gelir kaleminin raporlanması ile ilgili çalışmalar, Amerika Birleşik Devletleri'nde 15.12.1977 tarihinde Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) tarafından yayımlanan "Kapsamlı Gelirin Raporlanması" çalışması ile birlikte başlamıştır. Diğer kapsamlı gelir kaleminin raporlanması Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından da benimsenmiştir. Bu bağlamda Finansal Tabloların Sunuluşu Standardında 06.09.2007 tarihinde yapılan değişiklikle Uluslararası Muhasebe Standartlarına girmiştir.

Diğer kapsamlı gelir kaleminin raporlanması Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından da benimsenmiştir. Finansal Tabloların Sunuluşu Standardında 13.08.2008 tarih ve 26966 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 66 sıra numaralı tebliğ aracılığı ile yapılan değişiklikle diğer kapsamlı gelir kaleminin raporlanması, 01.01.2009 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir (Kaval, 2011).

Aracı kurumlar açısından değerlendirildiğinde, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından 09.04.2008 tarih ve 26842 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Seri: IX, No: 29 sayılı Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği'nin 5 numaralı maddesi ile Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan standartların kabul edildiği belirtilmektedir. Bu durum aracı kurumların mali tablolarının Türkiye Muhasebe Standartları baz alınarak düzenleneceğini göstermektedir.

Bununla birlikte Sermaye Piyasası Kurulu tarafından ilan edilen 17.04.2008 tarih ve 11/467 sayılı karar ile ihraç ettiği sermaye piyasası araçları bir borsada işlem gören ortaklıklar, aracı kurumlar ve portföy yönetim şirketleri için diğer kapsamlı gelir kaleminin raporlama formatları belirlenmiştir.

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Araştırmanın Problemi

Aracı kurumlar Uluslararası Muhasebe Standartları'na uygun raporlama esaslarına geçmesi ile birlikte kapsamlı gelir tablosunu raporlamaya başlamıştır. Aracı kurumların raporladıkları kapsamlı gelir tablosu unsurlarından birisi de öz kaynaklarda raporlanan gerçekleşmemiş kazanç ya da kayıplardaki değişimleri raporladıkları diğer kapsamlı gelir kalemidir. Diğer kapsamlı gelir kalemlerinin dönem karı ya da zararı kalemine eklenmesi ile toplam kapsamlı gelir kalemi hesaplanmaktadır. Türkiye'de faaliyet gösteren aracı kurumların raporladıkları dönem karı kalemi ile toplam kapsamlı gelir kalemleri arasındaki değişimleri belirlemek çalışmanın problemi oluşturmaktadır.

150

Araştırmanın Amacı

Uluslararası Muhasebe Standartları'na uygun raporlama yapmakla yükümlü olan aracı kurumlar kapsamlı gelir tablosunu düzenlemek zorundadır. Kapsamlı gelir tablosu uygulaması, işletmenin dönem içerisinde meydana gelen gelir ve giderlerinin raporlamasının yanı sıra öz kaynaklarda raporlanan gerçekleşmemiş kazanç ya da kayıpların da mali tablolara dahil edilmesini esas almaktadır.

Öz kaynaklarda raporlanan gerçekleşmemiş kazanç ya da kayıpların mali tablolara taşınması şüphesiz ki aracı kurumların düzenlemiş oldukları mali tabloları etkilemektedir. Kapsamlı gelir tablosunu düzenlemekle yükümlü aracı kurumlar öz kaynaklarda raporlanan gerçekleşmemiş kazanç ya da kayıplardaki değişimi kapsamlı gelir tablosunda, diğer kapsamlı gelir kalemi unsurları olarak raporlamaktadır. Kapsamlı gelir tablosunda diğer kapsamlı gelir kaleminin dönem karı ya da zararına eklenmesi ile toplam kapsamlı gelir kalemi hesaplanmaktadır.

Bu çalışmada, aracı kurumların raporladıkları dönem karı ya da zararı kalemi ile toplam kapsamlı gelir kalemleri arasındaki değişimleri tespit etmek amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Sermaye piyasalarında aracılık faaliyetlerinde bulunan aracı kurumlar, orta ve uzun vadede fon arz eden birimler ile fon talep eden birimlerin buluşmasını sağlamaktadır. Bu faaliyetleri nedeni ile aracı kurumlar sermaye piyasalarında önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Sermaye piyasalarının önemli oyuncularından birisi olan aracı kurumlar Uluslararası Muhasebe Standartlarına uygun finansal raporlama esaslarını benimsemiştir. Finansal raporlama açısından aracı kurumlar, standartların uygun gördüğü esaslara göre raporlama yapmaktadır.

Faaliyet sonuçlarının raporlanması açısından değerlendirildiğinde aracı kurumlar, faaliyet sonuçlarını raporlamada geleneksel gelir tablosunu terk etmiş, bunun yerine kapsamlı gelir tablosu uygulamasına geçmiştir. Kapsamlı gelir tablosu uygulaması geleneksel olarak raporlanan gelir ve giderlerin yanı sıra öz kaynaklarda raporlanan gerçekleşmemiş kazanç ya da kayıpların da mali tablolara yansıtılmasını esas almaktadır.

Kapsamlı gelir tablosu uygulaması ile birlikte aracı kurumların faaliyet sonuçları daha geniş bir bakış açısı ile değerlendirilmektedir. Sermaye piyasalarının önemli oyuncularından olan aracı kurumların dönem karı kalemleri ile toplam kapsamlı gelir kalemleri arasındaki ilişkileri inceleyen ve bu sayede aracı kurumların faaliyet sonuçlarını daha

geniş bir bakış açısı ile ortaya çıkaran bu çalışma sermaye piyasaları ve aracı kurumlar sektörü açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Hipotezi

Araştırma temel olarak aşağıda belirtilen hipotezler üzerine kurulmuştur. Bu ana hipotezleri desteklemek amacı ile çalışmada gerekli açıklama ve hesaplamalara yer verilmiştir. Araştırmanın hipotezleri şunlardır:

H_0 = Dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

H_1 = Dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

Araştırmanın Kapsam Ve Sınırlılıkları

Araştırmada, sermaye piyasalarında faaliyet gösteren aracı kurumların bağımsız denetimden geçmiş mali tabloları kullanılmıştır. Araştırmanın örnekleme 6 yıl ve daha fazla süre faaliyette olan aracı kurumlar olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada 42 adet aracı kurumun 6 yıllık tam mali veri setlerine ulaşılmıştır. 2010 yılı itibari ile sermaye piyasalarında faaliyet gösteren aracı kurum sayısı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir (TSPAKB, 2010: 83):

Aracı Kurumlar Hakkında Genel Bilgiler	2010 Yılı Aracı Kurum Sayısı	Örneklem	Örneklemin Temsil Gücü
Banka Kökenli Aracı Kurumlar	28	14	50 %
Banka Kökenli Olmayan Aracı Kurumlar	58	28	48 %
Toplam	86	42	49 %
Banka Kökenli Aracı Kurumlar	Ortaklık yapısında Türkiye’de faaliyet gösteren bir bankanın dolaylı ya da doğrudan %50’nin üzerinde payı bulunan aracı kurumlar		
Banka Kökenli Olmayan Aracı Kurumlar	Diğer aracı kurumlar		

151

Analize tabi aracı kurum sayısının banka kökenli aracı kurumları temsil gücü %50, banka kökenli olmayan aracı kurumları temsil gücü 48 % ve toplamda evreni temsil gücü %49 olarak hesaplanmıştır. Bununla birlikte analize tabi aracı kurumlar tesadüfi olarak seçilmiştir. Türkiye’de faaliyet gösteren aracı kurumlar kapsamlı gelir tablosu uygulamasına 2008 yılı itibari ile geçmiştir. Kapsamlı gelir tablosu kalemleri ile ilgili veriler 2008 – 2010 dönemlerini kapsamaktadır. Kapsamlı gelir tablosu kalemlerinin analizinde kullanılacak 3 yıllık dönem, çalışmanın kısıtlarından bir diğerini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi’nde yayımlanan “Comprehensive Income Under IFRS: Evidence From a Cross – Sectional Analysis” başlıklı makalenin uygulama metodolojisinden yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında, sermaye piyasalarında faaliyet gösteren 42 adet aracı kurumun 2005 – 2010 dönemlerine ait bağımsız denetimden geçmiş bilanço ve gelir tablosu verileri kullanılarak analize tabi aracı kurumların raporladıkları dönem karı ya da zararı kalemi ile toplam kapsamlı gelir kalemleri arasındaki değişimler yıllar itibari ile analiz edilmiştir. Bu bağlamda kapsamlı gelir tablosu kalemlerinin frekans dağılımlarının analizi, dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin değişimlerinin analizi, diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının grup içerisindeki dağılımlarının analizi, dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin istatistiksel analizleri yapılmıştır.

İstatistiksel analizler iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak bahsi geçen kalemler ile ilgili tanımlayıcı istatistiksel hesaplamalara yer verilmiştir. Bu sayede analize tabi veriler özetlenerek sunulmuştur. İzleyen aşamada ise t testi hesaplamalarına yer verilmiştir. Bu sayede dönem karı ya da zararı kalemi ile toplam kapsamlı gelir kalemlerinin ortalamaları karşılaştırılmış ve iki ortalama arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlılığı analiz edilmiştir. t testi hesaplamalarında verilerin normal dağılıma uygun olması ya da olmaması kullanılan istatistiksel tekniği etkilemektedir. Bu amaçla t testi hesaplamalarına geçilmeden önce verilere normal dağılıma uygunluk testleri yapılmıştır. Bu kapsamda veriler Kolmogorov – Smirnov ve Shapiro Wilks normal dağılıma uygunluk testleri ile analize tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda verilerin normal dağılıma uygunluk göstermediği ortaya çıkmıştır.

Verilerin normal dağılıma uygunluk göstermediği durumlarda diğer bir ifade ile verilere parametrik testlerin uygulanmadığı durumlarda bu testin alternatifi olarak kullanılan ve parametrik olmayan verilere uygulanan Wilcoxon t testi uygulanmıştır. İstatistiksel analizler için SPSS 15.0 paket programından yararlanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan 6 yıllık mali tablo veri setleri İMKB'nin web sitesinden, Kamuyu Aydınlatma Platformu'nun web sitesinden ve aracı kurumların web sitelerinden temin edilerek derlenmiştir. Elde edilen analize tabi mali tablo veri setleri bağımsız denetimden geçmiş mali verilerden oluşmaktadır.

ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırmada bahsi geçen aracı kurumların incelenmesi sonucunda ulaşılan bulgular aşağıda sunulmuştur. Çalışmada öncelikle kapsamlı gelir tablosu kalemleri tutarları itibari ile gruplara ayrılarak frekans dağılımları tespit edilmiştir. Sonraki aşamada dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin değişimleri tespit edilmiştir. İzleyen aşamada diğer kapsamlı gelir kalemlerinin kendi grubu içerisindeki dağılımları ortaya konulmuştur. Son olarak dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin istatistiksel analizleri gerçekleştirilmiştir.

İstatistiksel analizler iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemleri ile ilgili tanımlayıcı istatistiksel hesaplamalara yer verilmiştir. Bu hesaplamalar sayesinde yığın halinde bulunan veriler özetlenmiş ve verilerin genel durumu ortaya koyulmuştur. Bu sayede veriler hakkında karar verme kolaylığı sağlanmıştır.

İzleyen bölümde ise t testi hesaplamalarına yer verilmiştir. t testi hesaplamalarında verilerin normal dağılıma uygunluğu istatistiksel teknikleri etkilemektedir. Verilerin normal dağılıma uyması durumunda parametrik testler, uymadığı durumlarda ise parametrik olmayan testler kullanılmaktadır. Bu kapsamda verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov – Smirnow ve Shapiro Wilks testleri ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda ise verilerin normal dağılıma uymadığı ortaya çıkmıştır. t testi hesaplamalarında normal dağılıma uymayan veriler için kullanılan ve bu testin alternatifi olarak tanımlanan Wilcoxon t testi hesaplamalarından yararlanılmıştır. Bu hesaplamalar sayesinde dönem karı ya da zararı kalemi ile toplam kapsamlı gelir kalemleri arasındaki değişimlerin anlamlı düzeyde olup olmadıkları tespit edilmiştir.

Kapsamlı Gelir Tablosu Kalemlerinin Frekans Dağılımlarının Analizi

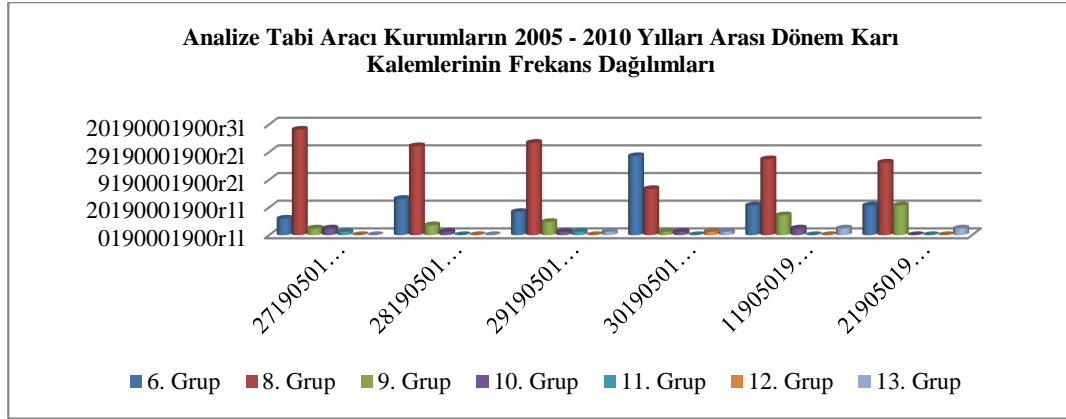
Kapsamlı gelir tablosu kalemlerinden olan dönem karı, diğer kapsamlı gelir ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin analizini kolaylaştırmak amacı ile ilk olarak frekans dağılımı tablolarından yararlanılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde kalemler için gruplar oluşturulmuş ve her grup için bir değer belirlenmiştir. Kapsamlı gelir tablosu kalemlerinin parasal tutarları tabi oldukları grup için belirlenen değerle gösterilmektedir. Bu sayede analize tabi aracı kurumların kapsamlı gelir tablosu kalemlerinin hangi düzeylerde olduğunun gösterilmesi amaçlanmıştır. Dönem karı, diğer kapsamlı gelir kalemi ve toplam kapsamlı gelir kalemleri için belirlenen grup aralıkları ve grup değerleri aşağıdaki tablo ile gösterilmiştir:

KAPSAMLI GELİR TABLOSU KALEMLERİ	
Grup Aralığı	Grup Değeri
(-50.000.000 TL) / (+)	1
(-50.000.000 TL) / (-40.000.000 TL)	2
(-40.000.000 TL) / (-30.000.000 TL)	3
(-30.000.000 TL) / (-20.000.000 TL)	4
(-20.000.000 TL) / (-10.000.000 TL)	5
(-10.000.000 TL) / (0 TL)	6
(0 TL)	7
(0 TL) / (10.000.000 TL)	8
(10.000.000 TL) / (20.000.000 TL)	9
(20.000.000 TL) / (30.000.000 TL)	10
(30.000.000 TL) / (40.000.000 TL)	11
(40.000.000 TL) / (50.000.000 TL)	12
(50.000.000 TL) / (+)	13

Aracı Kurumların Dönem Karı Kalemlerinin Frekans Dağılımlarının Analizi

Kapsamlı gelir tablosu kalemlerinden birisi olan dönem karı kaleminin yıllar itibari ile frekans dağılımları grafik üzerine aktarılmıştır. Aşağıda belirtilen grafikte analize tabi aracı kurumların genel olarak dönem karlarının dağılımı gösterilmiştir.

153

Analize tabi aracı kurumların dönem karlarının gruplara dağılımının genel olarak gösterildiği yukarıdaki grafik incelendiğinde, 2005 yılında analize tabi aracı kurumların %76.2'sinin dönem karlarının 8 numaralı grupta, %11.9'unun dönem karlarının 6 numaralı grupta, %4.8'inin dönem karlarının 9 numaralı grupta, %4.8'inin dönem karlarının 10 numaralı grupta ve %2.4'ünün dönem karlarının 11 numaralı grupta toplandığı görülmektedir. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %88.1'inin dönem karlarının (-/+) 10.000.000 TL arasında değişim gösterdiği görülmektedir.

2006 yılında analize tabi aracı kurumların %64.2'sinin dönem karlarının 8 numaralı grupta, %26.2'sinin dönem karlarının 6 numaralı grupta, %7.1'inin dönem karlarının 9 numaralı grupta ve %2.4'ünün dönem karlarının 10 numaralı grupta toplandığı görülmektedir. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %90.5'inin dönem karlarının (-/+) 10.000.000 TL arasında değişim gösterdiği görülmektedir.

2007 yılında analize tabi aracı kurumların %66.7'sinin dönem karlarının 8 numaralı grupta, %16.7'sinin dönem karlarının 6 numaralı grupta, %9.5'inin dönem karlarının 9 numaralı grupta, %2.4'ünün dönem karlarının 10

numaralı grupta, %2.4'ünün dönem karlarının 11 numaralı grupta ve %2.4'ünün dönem karlarının 13 numaralı grupta toplandığı görülmektedir. Bu yılda 6 numaralı grubun yüzdelik dilimi düşerken 9 numaralı grupta küçük bir artış gözlenmiştir.

2008 yılında analize tabi aracı kurumların 57.1'inin dönem karlarının 6 numaralı grupta, %33.3'ünün dönem karlarının 8 numaralı grupta, %2.4'ünün dönem karlarının 9 numaralı grupta, %2.4'ünün dönem karlarının 10 numaralı grupta, %2.4'ünün dönem karlarının 12 numaralı grupta ve %2.4'ünün dönem karlarının 13 numaralı grupta toplandığı görülmektedir. Bu yılda 6 numaralı grupta ani bir artış meydana geldiği görülmektedir. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %90.4'ünün dönem (-/+) 10.000.000 TL arasında değişim gösterdiği görülmektedir.

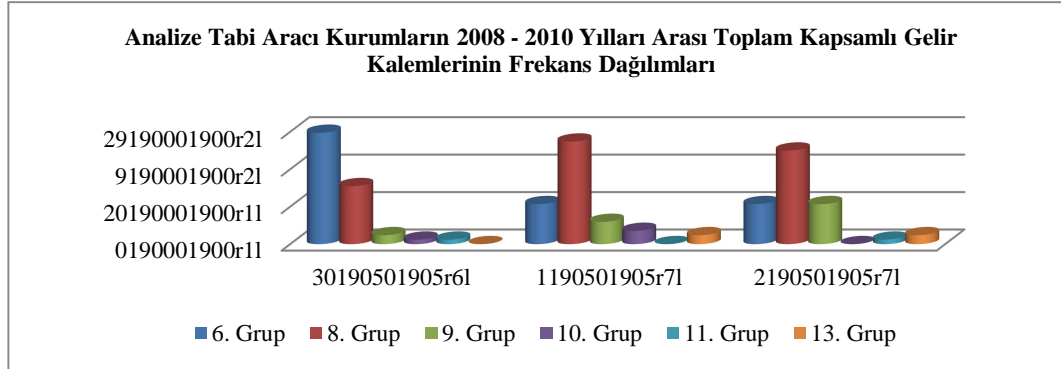
2009 yılında analize tabi aracı kurumların %54.8'inin dönem karlarının 8 numaralı grupta, %21.4'ünün dönem karlarının 6 numaralı grupta, %14.3'ünün dönem karlarının 9 numaralı grupta, %4.8'inin dönem karlarının 10 numaralı grupta ve %4.8'inin dönem karlarının 13 numaralı grupta toplandığı görülmektedir. Bu yılda 6 numaralı grupta düşüş yaşanırken 9 numaralı grupta ani bir çıkış yaşandığı görülmektedir. Bunun anlamı bu yılda 10.000.000 TL – 20.000.000 TL aralığında dönem karına sahip aracı kurum sayısında ani bir artışın meydana geldiği görülmektedir.

2010 yılında analize tabi aracı kurumların %52.4'ünün dönem karlarının 8 numaralı grupta, %21.4'ünün dönem karlarının 6 numaralı grupta, %21.4'ünün dönem karlarının 9 numaralı grupta ve %4.8'inin dönem karlarının 13 numaralı grupta toplandığı görülmektedir. Bu yılda da 9 numaralı grubun artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu durum 10.000.000 TL – 20.000.000 TL aralığında dönem karına sahip aracı kurum sayısında artış eğiliminin devam ettiğini göstermektedir.

154

Aracı Kurumların Toplam Kapsamlı Gelir Kalemlerinin Frekans Dağılımlarının Analizi

Kapsamlı gelir tablosu kalemlerinden birisi olan toplam kapsamlı gelir kaleminin yıllar itibari ile frekans dağılımları grafik üzerine aktarılmıştır. Aşağıda belirtilen grafikte analize tabi aracı kurumların genel olarak toplam kapsamlı gelir kalemlerinin dağılımı gösterilmiştir.

Analize tabi aracı kurumların toplam kapsamlı gelir kalemlerinin gruplara dağılımının genel olarak gösterildiği yukarıdaki grafik incelendiğinde, 2008 yılında analize tabi aracı kurumların %59.5'inin toplam kapsamlı gelirlerinin 6 numaralı grupta, %31.0'inin toplam kapsamlı gelirlerinin 8 numaralı grupta, %4.8'inin toplam kapsamlı gelirlerinin 9 numaralı grupta, %2.4'ünün toplam kapsamlı gelirlerinin 10 numaralı grupta ve %2.4'ünün toplam kapsamlı gelirlerinin 11 numaralı grupta toplandığı görülmektedir. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %90.5'inin toplam kapsamlı gelirlerinin (-/+) 10.000.000 TL arasında değişim gösterdiği görülmektedir.

2009 yılında analize tabi aracı kurumların %54.8'inin toplam kapsamlı gelirlerinin 8 numaralı grupta, %21.4'ünün toplam kapsamlı gelirlerinin 6 numaralı grupta, %11.9'unun toplam kapsamlı gelirlerinin 9 numaralı grupta, %7.1'inin toplam kapsamlı gelirlerinin 10 numaralı grupta ve %4.8'inin toplam kapsamlı gelirlerinin 13 numaralı grupta toplandığı görülmektedir. Bu yılda 6 numaralı grupta ani bir düşüş ve 8 numaralı grupta ani bir artış yaşandığı görülmektedir. Bu durum 0 TL – (-)10.000.000 TL aralığında toplam kapsamlı gelire sahip aracı kurum sayısında ani

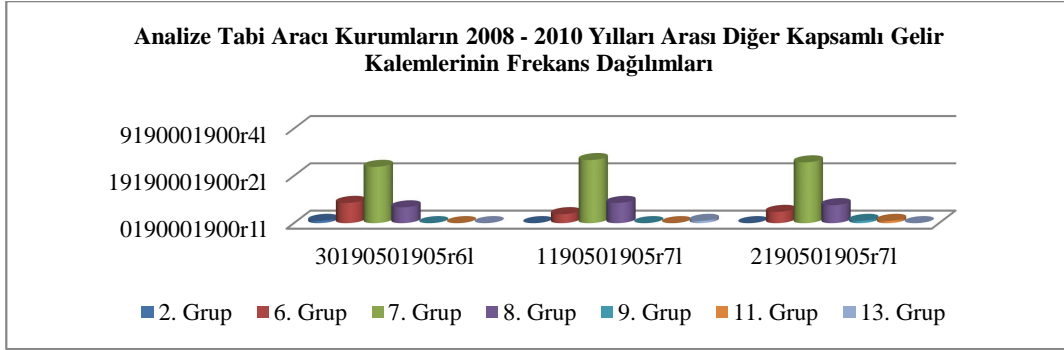

bir azalışın, 0 TL – 10.000.000 TL aralığında toplam kapsamlı gelire sahip aracı kurum sayısında ani bir artışın meydana geldiğini göstermektedir.

2010 yılında analize tabi aracı kurumların %50.0'sinin toplam kapsamlı gelirlerinin 8 numaralı grupta, %21.4'ünün toplam kapsamlı gelirlerinin 6 numaralı grupta, %21.4'ünün toplam kapsamlı gelirlerinin 9 numaralı grupta, %4.8'inin toplam kapsamlı gelirlerinin 13 numaralı grupta ve %2.4'ünün toplam kapsamlı gelirlerinin 11 numaralı grupta toplandığı görülmektedir. Bu yılda 8 numaralı grupta küçük bir azalma gözlenirken 9 numaralı gruptaki artış yaşandığı görülmektedir. Bu yılda 10.000.000 TL – 20.000.000 TL aralığında toplam kapsamlı gelire sahip aracı kurum sayısında artışın meydana geldiği görülmektedir.

Aracı Kurumların Diğer Kapsamlı Gelir Kalemlerinin Frekans Dağılımlarının Analizi

Kapsamlı gelir tablosu kalemlerinden birisi olan diğer kapsamlı gelir kaleminin yıllar itibarı ile frekans dağılımları grafik üzerine aktarılmıştır. Aşağıda belirtilen grafikte analize tabi aracı kurumların genel olarak diğer kapsamlı gelir kalemlerinin dağılımını gösterilmiştir.

Analize tabi aracı kurumların diğer kapsamlı gelir kalemlerinin gruplara dağılımının genel olarak gösterildiği yukarıdaki grafik incelendiğinde, 2008 yılında analize tabi aracı kurumların %59.5'inin diğer kapsamlı gelir kalemlerinin 7 numaralı grupta, %21.4'ünün diğer kapsamlı gelir kalemlerinin 6 numaralı grupta, %16.7'sinin diğer kapsamlı gelir kalemlerinin 8 numaralı grupta, %2.4'ünün diğer kapsamlı gelir kalemlerinin 2 numaralı grupta toplandığı görülmektedir. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %59.5'inin diğer kapsamlı gelir kalemlerinin 0 TL olduğu görülmektedir. Bu durum diğer kapsamlı gelir kalemlerinin dönem karına olumlu ya da olumsuz bir etkiye bulunmadığını göstermektedir. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %38.1'inin diğer kapsamlı gelir kalemlerinin (-/+) 10.000.000 TL aralığında değişim gösterdiği görülmektedir.

2009 yılında analize tabi aracı kurumların %66.7'sinin diğer kapsamlı gelir kalemlerinin 7 numaralı grupta, %21.4'ünün diğer kapsamlı gelir kalemlerinin 8 numaralı grupta, %9.5'inin diğer kapsamlı gelir kalemlerinin 6 numaralı grupta ve %2.4'ünün diğer kapsamlı gelir kalemlerinin 13 numaralı grupta toplandığı görülmektedir. Bu yılda 7 ve 8 numaralı gruplarda artış yaşanırken 6 numaralı grupta azalış yaşandığı görülmektedir. Bu durum 0 TL tutarında diğer kapsamlı gelir kalemine sahip aracı kurum sayısında ve 0 TL – 10.000.000 TL aralığında diğer kapsamlı gelir kalemine sahip aracı kurum sayısında artışın meydana geldiğini göstermektedir.

2010 yılında analize tabi aracı kurumların %64.3'ünün diğer kapsamlı gelir kalemlerinin 7 numaralı grupta, %19.0'unun diğer kapsamlı gelir kalemlerinin 8 numaralı grupta, %11.9'unun diğer kapsamlı gelir kalemlerinin 6 numaralı grupta, %2.4'ünün diğer kapsamlı gelir kalemlerinin 9 numaralı grupta ve %2.4'ünün diğer kapsamlı gelir kalemlerinin 11 numaralı grupta toplandığı görülmektedir. Bu yılın nispeten bir önceki yıllara benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Dönem Karı Kalemleri ve Toplam Kapsamlı Gelir Kalemlerindeki Değişimlerinin Analizi

Kapsamlı gelir tablosu kalemlerinden olan dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin değişimlerinin analizini kolaylaştırmak amacı ile ilk olarak frekans dağılımı tabloları oluşturulmuştur. Çalışmanın bu bölümünde dönem karı

ve kapsamlı gelir kalemlerinin değişim yüzdeleri için gruplar oluşturulmuş ve her grup için bir değer belirlenmiştir. Dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin değişim yüzdeleri tabi oldukları grup için belirlenen değerle gösterilmektedir. Bu sayede analize tabi aracı kurumların dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin değişimlerinin hangi düzeylerde olduğunun gösterilmesi amaçlanmıştır.

Dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemleri için belirlenen grup aralıkları ve grup değerleri aşağıdaki tablo ile gösterilmiştir:

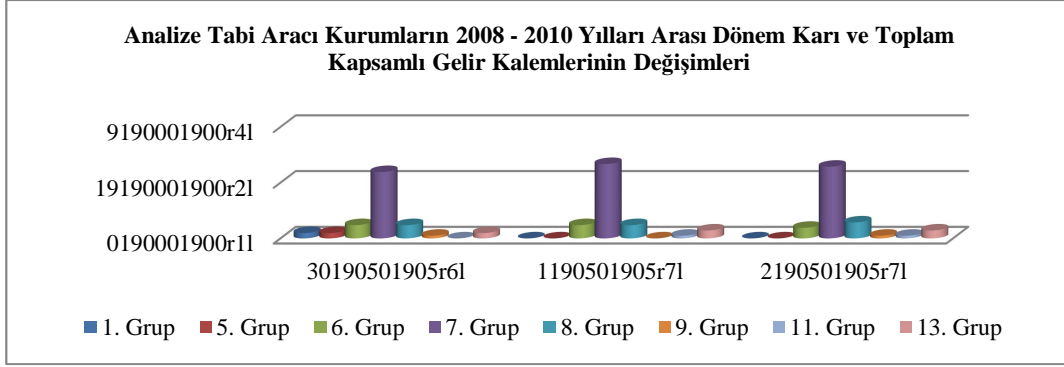
DÖNEM KARI VE TOPLAM KAPSAMLI GELİR KALEMLERİNİN DEĞİŞİM YÜZDELERİ	
Grup Aralığı	Grup Değeri
(-50 %) / (+)	1
(-50 %) / (-40 %)	2
(-40 %) / (-30 %)	3
(-30 %) / (-20 %)	4
(-20 %) / (-10 %)	5
(-10 %) / (0 %)	6
(0 %)	7
(0 %) / (10 %)	8
(10 %) / (20 %)	9
(20 %) / (30 %)	10
(30 %) / (40 %)	11
(40 %) / (50 %)	12
(50 %) / (+)	13

156

Analize tabi aracı kurumların dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemleri arasındaki değişimlerin etkisini gösteren yukarıdaki frekans dağılım tablosundan hareketle, değişimin etkilerini ve yönünü özetleyen tablo yıllar itibari ile aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Analize Tabi Aracı Kurumlar	2008 Yılı Değişimler		2009 Yılı Değişimleri		2010 Yılı Değişimleri	
	Adet	Yüzde	Adet	Yüzde	Adet	Yüzde
Değişimin Etkisi						
(-50 %) / (+)	2	4.8 %	0	0.0 %	0	0.0 %
(-20 %) / (-10 %)	2	4.8 %	0	0.0 %	0	0.0 %
(-10 %) / (0 %)	5	11.9 %	5	11.9 %	4	9.5 %
(0 %)	25	59.5 %	28	66.7 %	27	64.3 %
(0 %) / (10 %)	5	11.9 %	5	11.9 %	6	14.3 %
(10 %) / (20 %)	1	2.4 %	0	0.0 %	1	2.4 %
(30 %) / (40 %)	0	0.0 %	1	2.4 %	1	2.4 %
(50 %) / (+)	2	4.8 %	3	7.1 %	3	7.1 %
Toplam	42	100.0 %	42	100.0 %	42	100.0 %

Analize tabi aracı kurumların dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemleri arasındaki değişimlerin etkisini gösteren yukarıdaki tablonun grafik üzerinde gösterimi aşağıdaki gibidir:

Analize tabi aracı kurumların dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemleri arasındaki değişimlerin etkilerini ve yönlerini özetleyen yukarıdaki grafik incelendiğinde, 2008 yılında analize tabi aracı kurumların %59.5'inin değişimlerinin 7 numaralı grupta, %11.9'unun değişimlerinin 6 numaralı grupta, %11.9'unun değişimlerinin 8 numaralı grupta, %4.8'inin değişimlerinin 1 numaralı grupta, %4.8'inin değişimlerinin 5 numaralı grupta, %4.8'inin değişimlerinin 13 numaralı grupta ve %2.4'ünün değişimlerinin 9 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %59.5'inin dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemleri arasında değişim yaşanmadığı görülmüştür. Analize tabi aracı kurumların %23.8'inin dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemleri arasındaki değişimlerin ise (-/+) 10% aralığında değişim gösterdiği görülmüştür.

2009 yılında analize tabi aracı kurumların %66.7'sinin değişimlerinin 7 numaralı grupta, %11.9'unun değişimlerinin 6 numaralı grupta, %11.9'unun değişimlerinin 8 numaralı grupta, %7.1'inin değişimlerinin 13 numaralı grupta ve %2.4'ünün değişimlerinin 11 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yılda 7 numaralı grupta artış yaşanırken, 6 ve 8 numaralı gruplarda değişim yaşanmamıştır. Bu durum dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemleri arasında değişim yaşanmayan aracı kurumların sayısının bu yılda arttığını göstermektedir.

2010 yılında analize tabi aracı kurumların %64.3'ünün değişimlerinin 7 numaralı grupta, %14.3'ünün değişimlerinin 8 numaralı grupta, %9.5'inin değişimlerinin 6 numaralı grupta, %7.1'inin değişimlerinin 13 numaralı grupta, %2.4'ünün değişimlerinin 11 numaralı grupta ve %2.4'ünün değişimlerinin 9 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yıl nispeten bir önceki yıllara benzerlik göstermektedir.

Diğer Kapsamlı Gelir Kalemi Unsurlarının Grup İçerisindeki Dağılımlarının Analizi

Kapsamlı gelir tablosu kalemlerinden olan diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının analizini kolaylaştırmak amacı ile ilk olarak frekans dağılımı tabloları oluşturulmuştur. Çalışmanın bu bölümünde diğer kapsamlı gelir kalemi unsurları için gruplar oluşturulmuş ve her grup için bir değer belirlenmiştir. Diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının grup içerisindeki dağılım yüzdeleri tabi oldukları grup için belirlenen değerle gösterilmektedir. Bu sayede analize tabi aracı kurumların diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının grup içerisindeki ağırlıklarının hangi düzeylerde olduğunu gösterilmesi amaçlanmıştır.

Diğer kapsamlı gelir kalemi unsurları için belirlenen grup aralıkları ve grup değerleri aşağıdaki tablo ile gösterilmiştir:

DİĞER KAPSAMLI GELİR KALEMİ UNSURLARININ GRUP İÇERİSİNDEKİ AĞIRLIKLARI	
Grup Aralığı	Grup Değeri
(-100 %) / (+)	1
(-100 %) / (-75 %)	2
(-75 %) / (-50 %)	3
(-50 %) / (-25 %)	4
(-25 %) / (0 %)	5
(0 %)	6
(0 %) / (25 %)	7
(25 %) / (50 %)	8
(50 %) / (75 %)	9
(75 %) / (100 %)	10
(100 %) / (+)	11

Analize tabi aracı kurumların diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının grup içerisindeki ağırlıklarını gösteren yukarıdaki frekans dağılım tablosundan hareketle, diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının grup içerisindeki ağırlık dağılımlarını özetleyen tablolar yıllar itibari ile aşağıdaki tablolarda sunulmuştur. Tablolar oluşturulurken okuma kolaylığı sağlanması açısından sütunlarda diğer kapsamlı gelir kalemi unsurları numaralandırılarak verilmiştir. Verilen numaralandırma işleminin açıklaması aşağıda belirtildiği gibidir:

158

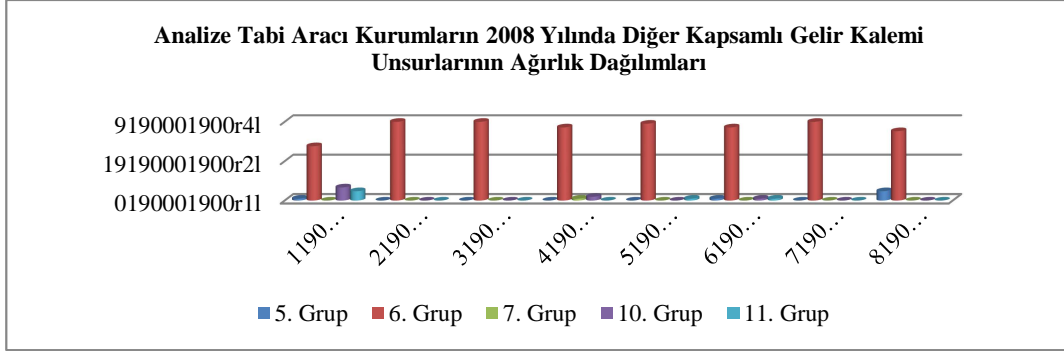
DİĞER KAPSAMLI GELİR KALEMİ UNSURLARI	
No	Açıklama
1	Finansal Varlıklar Değer Artış Fonundaki Değişim
2	Duran Varlıklar Değer Artış Fonundaki Değişim
3	Finansal Riskten Korunma Fonundaki Değişim
4	Yabancı Para Çevrim Farklarındaki Değişim
5	Aktieryal Kazanç ya da Kayıplardaki Değişim
6	Özkaynak Yöntemi İle Değerlenen Ortaklıklar Fonundaki Değişim
7	Yeniden Değerleme Fonundaki Değişim
8	Vergi Gelir/Gider Etkisi

Analize tabi aracı kurumların 2008 yılı diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının grup içerisindeki dağılımları aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Ağırlık dağılımları analize tabi tüm aracı kurumların verilerini göstermektedir.

2008 Ağırlık Dağılımları	1	2	3	4	5	6	7	8
Ağırlık Yüzdeleri	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet
(-25 %) / (0 %)	1	0	0	0	0	1	0	5
(0 %)	29	42	42	39	41	39	42	37
(0 %) / (25 %)	0	0	0	1	0	0	0	0
(75 %) / (100 %)	7	0	0	2	0	1	0	0
(100 %) / (+)	5	0	0	0	1	1	0	0
Toplam	42	42	42	42	42	42	42	42

Analize tabi aracı kurumların diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının 2008 yılında grup içerisindeki dağılımını özetleyen yukarıdaki tablonun grafik üzerinde gösterimi aşağıdaki gibidir:

Analize tabi aracı kurumların diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının 2008 yılında grup içerisindeki dağılımını özetleyen yukarıdaki grafik incelendiğinde, finansal varlıklar değer artış fonlarındaki değişim kalemi için, analize tabi aracı kurumların %69.0'unun kalem tutarlarının 6 numaralı grupta, %16.7'sinin kalem tutarlarının 10 numaralı grupta, %11.9'unun kalem tutarlarının 11 numaralı grupta ve %2.4'ünün kalem tutarlarının 5 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %69.0'unun finansal varlık değer artış fonu kalemini raporlamadıkları görülmüştür. Analize tabi aracı kurumların %16.7'sinin kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %75 - %100 aralığında değişim gösterdiği, %11.9'unun kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %100' den daha fazla olduğu görülmüştür. Bu durum analize tabi aracı kurumların %11.9'unun finansal varlıklar değer artış fonundaki değişim kalemini vergi etkisinden arındırmadan raporladıklarını göstermektedir.

Yabancı para çevrim farklarındaki değişim kalemi için, analize tabi aracı kurumların %92.9'unun kalem tutarlarının 6 numaralı grupta, %4.8'inin kalem tutarlarının 10 numaralı grupta ve %2.4'ünün kalem tutarlarının 7 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %92.9'unun yabancı para çevrim farklarındaki değişimi raporlamadıkları görülmüştür. Analize tabi aracı kurumların %4.8'inin kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %75 - %100 aralığında değişim gösterdiği, %2.4'ünün kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %0 - %25 aralığında değişim gösterdiği görülmüştür.

Aktüeryal kazanç ya da kayıplardaki değişim kalemi için, analize tabi aracı kurumların %97.6'sının kalem tutarlarının 6 numaralı grupta, %2.4'ünün kalem tutarlarının 11 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %97.6'sının aktüeryal kazanç ya da kayıplardaki değişimi raporlamadıkları görülmüştür. Analize tabi aracı kurumların %2.4'ünün kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %100' den daha fazla olduğu görülmüştür. Bu durum analize tabi aracı kurumların %2.4'ünün aktüeryal kazanç ya da kayıplardaki değişim kalemini vergi etkisinden arındırmadan raporladıklarını göstermektedir.

Öz kaynaklar yöntemi ile değerlendirilen ortaklıklar fonundaki değişim kalemi için, analize tabi aracı kurumların %92.9'unun kalem tutarlarının 6 numaralı grupta, %2.4'ünün kalem tutarlarının 5 numaralı grupta, %2.4'ünün kalem tutarlarının 10 numaralı grupta ve %2.4'ünün kalem tutarlarının 11 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %92.9'unun öz kaynaklar yöntemi ile değerlendirilen ortaklıklar fonundaki değişimi raporlamadıkları görülmüştür. Analize tabi aracı kurumların %2.4'ünün kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %25 - %100 aralığında değişim gösterdiği, %2.4'ünün kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %75 - %100 aralığında değişim gösterdiği ve %2.4'ünün kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %100' den daha fazla olduğu görülmüştür. Bu durum analize tabi aracı kurumların %2.4'ünün öz kaynaklar yöntemi ile değerlendirilen ortaklıklar fonundaki değişim kalemini vergi etkisinden arındırmadan raporladıklarını göstermektedir.

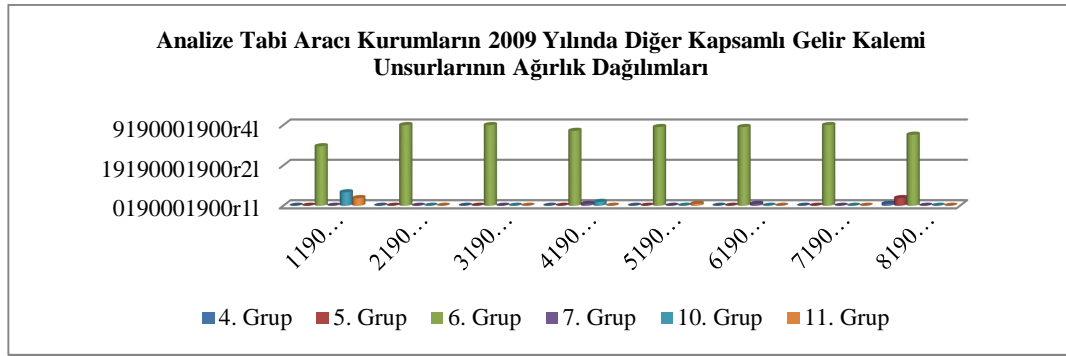
Analize tabi aracı kurumların bu yılda duran varlıklar değer artış fonlarındaki değişim kalemleri, finansal riskten korunma fonundaki değişim kalemleri ve yeniden değerlendirme fonundaki değişim kalemlerini raporlamadıkları görülmüştür.

Analize tabi aracı kurumların 2009 yılı diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının grup içerisindeki dağılımları aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Ağırlık dağılımları analize tabi tüm aracı kurumların verilerini göstermektedir.

2009 Ağırlık Dağılımları	1	2	3	4	5	6	7	8
Ağırlık Yüzdeleri	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet
(-50 %) / (-25 %)	0	0	0	0	0	0	0	1
(-25 %) / (0 %)	0	0	0	0	0	0	0	4
(0 %)	31	42	42	39	41	41	42	37
(0 %) / (25 %)	0	0	0	1	0	1	0	0
(75 %) / (100 %)	7	0	0	2	0	0	0	0
(100 %) / (+)	4	0	0	0	1	0	0	0
Toplam	42	42	42	42	42	42	42	42

Analize tabi aracı kurumların diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının 2009 yılında grup içerisindeki dağılımını özetleyen yukarıdaki tablonun grafik üzerinde gösterimi aşağıdaki gibidir:

Analize tabi aracı kurumların diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının 2009 yılında grup içerisindeki dağılımını özetleyen yukarıdaki grafik incelendiğinde, finansal varlıklar değer artış fonlarındaki değişim kalemi için, analize tabi aracı kurumların %73.8'inin kalem tutarlarının 6 numaralı grupta, %16.7'sinin kalem tutarlarının 10 numaralı grupta ve %9.5'inin kalem tutarlarının 11 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %73.8'inin finansal varlık değer artış fonu kalemini raporlamadıkları görülmüştür. Analize tabi aracı kurumların %16.7'sinin kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %75 - %100 aralığında değişim gösterdiği, %9.5'inin kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %100' den daha fazla olduğu görülmüştür. Bu durum analize tabi aracı kurumların %9.5'inin finansal varlıklar değer artış fonundaki değişim kalemini vergi etkisinden arındırmadan raporladıklarını göstermektedir.

Yabancı para çevrim farklarındaki değişim kalemi için, analize tabi aracı kurumların %92.9'unun kalem tutarlarının 6 numaralı grupta, %4.8'inin kalem tutarlarının 10 numaralı grupta ve %2.4'ünün kalem tutarlarının 7 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %92.9'unun yabancı para çevrim farklarındaki değişimi raporlamadıkları görülmüştür. Analize tabi aracı kurumların %4.8'inin kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %75 - %100 aralığında değişim gösterdiği, %2.4'ünün kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %0 - %25 aralığında değişim gösterdiği görülmüştür. Bu kalemin bir önceki yıla göre değişim göstermediği görülmüştür.

Aktüeryal kazanç ya da kayıplardaki değişim kalemi için, analize tabi aracı kurumların %97.6'sının kalem tutarlarının 6 numaralı grupta, %2.4'ünün kalem tutarlarının 11 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %97.6'sının aktüeryal kazanç ya da kayıplardaki değişimi raporlamadıkları görülmüştür. Analize tabi aracı kurumların %2.4'ünün kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %100' den daha fazla olduğu görülmüştür. Bu durum analize tabi aracı kurumların %2.4'ünün aktüeryal kazanç ya da kayıplardaki değişim kalemini vergi etkisinden arındırmadan raporladıklarını göstermektedir. Bu kalemin bir önceki yıla göre değişim göstermediği görülmüştür.

Öz kaynaklar yöntemi ile değerlendirilen ortaklıklar fonundaki değişim kalemi için, analize tabi aracı kurumların %97.6'sının kalem tutarlarının 6 numaralı grupta, %2.4'ünün kalem tutarlarının 7 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %97.6'sının öz kaynaklar yöntemi ile değerlendirilen ortaklıklar fonundaki değişimi raporlamadıkları görülmüştür. Analize tabi aracı kurumların %2.4'ünün kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %0 - %25 aralığında değişim gösterdiği görülmüştür.

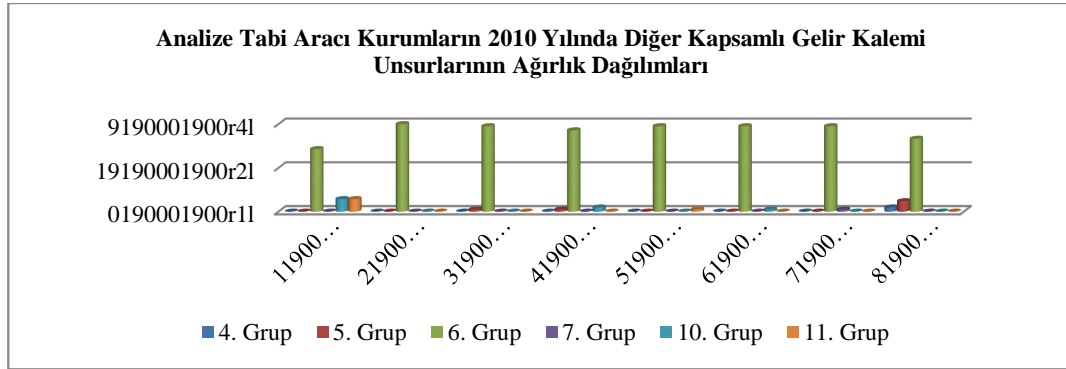
Analize tabi aracı kurumların bu yılda bir önceki yıla benzer olarak duran varlıklar değer artış fonlarındaki değişim kalemleri, finansal risikten korunma fonundaki değişim kalemleri ve yeniden değerlendirme fonundaki değişim kalemlerini raporlamadıkları görülmüştür.

Analize tabi aracı kurumların 2010 yılı diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının grup içerisindeki dağılımları aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Ağırlık dağılımları analize tabi tüm aracı kurumların verilerini göstermektedir.

2010 Ağırlık Dağılımları	1	2	3	4	5	6	7	8
Ağırlık Yüzdeleri	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet
(-50 %) / (-25 %)	0	0	0	0	0	0	0	2
(-25 %) / (0 %)	0	0	1	1	0	0	0	5
(0 %)	30	42	41	39	41	41	41	35
(0 %) / (25 %)	0	0	0	0	0	0	1	0
(75 %) / (100 %)	6	0	0	2	0	1	0	0
(100 %) / (+)	6	0	0	0	1	0	0	0
Toplam	42	42	42	42	42	42	42	42

Analize tabi aracı kurumların diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının 2010 yılında grup içerisindeki dağılımını özetleyen yukarıdaki tablonun grafik üzerinde gösterimi aşağıdaki gibidir:

161

Analize tabi aracı kurumların diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının 2010 yılında grup içerisindeki dağılımını özetleyen yukarıdaki grafik incelendiğinde, finansal varlıklar değer artış fonlarındaki değişim kalemi için, analize tabi aracı kurumların %71.4'ünün kalem tutarlarının 6 numaralı grupta, %14.3'ünün kalem tutarlarının 10 numaralı grupta ve %14.3'ünün kalem tutarlarının 11 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %71.4'ünün finansal varlık değer artış fonu kalemini raporlamadıkları görülmüştür. Analize tabi aracı kurumların %14.3'ünün kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %75 - %100 aralığında değişim gösterdiği, %14.3'ünün kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %100' den daha fazla olduğu görülmüştür. Bu durum analize tabi aracı kurumların %14.3'ünün finansal varlıklar değer artış fonundaki değişim kalemini vergi etkisinden arındırmadan raporladıklarını göstermektedir.

Yabancı para çevrim farklarındaki değişim kalemi için, analize tabi aracı kurumların %92.9'unun kalem tutarlarının 6 numaralı grupta, %4.8'inin kalem tutarlarının 10 numaralı grupta ve %2.4'ünün kalem tutarlarının 5 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %92.9'unun yabancı para çevrim farklarındaki

değişimi raporlamadıkları görülmüştür. Analize tabi aracı kurumların %4.8'inin kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %75 - %100 aralığında değişim gösterdiği, %2.4'ünün kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %25 - %0 aralığında değişim gösterdiği görülmüştür.

Aktüeryal kazanç ya da kayıplardaki değişim kalemi için, analize tabi aracı kurumların %97.6'sının kalem tutarlarının 6 numaralı grupta, %2.4'ünün kalem tutarlarının 11 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %97.6'sının aktüeryal kazanç ya da kayıplardaki değişimi raporlamadıkları görülmüştür. Analize tabi aracı kurumların %2.4'ünün kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %100' den daha fazla olduğu görülmüştür. Bu durum analize tabi aracı kurumların %2.4'ünün aktüeryal kazanç ya da kayıplardaki değişim kalemini vergi etkisinden arındırmadan raporladıklarını göstermektedir. Bu kalemin bir önceki yıla göre değişim göstermediği görülmüştür.

Öz kaynaklar yöntemi ile değerlendirilen ortaklıklar fonundaki değişim kalemi için, analize tabi aracı kurumların %97.6'sının kalem tutarlarının 6 numaralı grupta, %2.4'ünün kalem tutarlarının 10 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %97.6'sının öz kaynaklar yöntemi ile değerlendirilen ortaklıklar fonundaki değişimi raporlamadıkları görülmüştür. Analize tabi aracı kurumların %2.4'ünün kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %75 - %100 aralığında değişim gösterdiği görülmüştür.

Analize tabi aracı kurumların bu yılda bir önceki yıla benzer olarak duran varlıklar değer artış fonlarındaki değişim kalemini raporlamadıkları görülmüştür. Ancak bu yılda finansal riskten korunma fonundaki değişim kalemi ve yeniden değerlendirme fonundaki değişim kalemi farklılık göstermektedir. Finansal riskten korunma fonundaki değişim kalemi için, analize tabi aracı kurumların %97.6'sının kalem tutarlarının 6 numaralı grupta, %2.4'ünün kalem tutarlarının 5 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %97.6'sının finansal riskten korunma fonundaki değişimi raporlamadıkları görülmüştür. Analize tabi aracı kurumların %2.4'ünün kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %25 - %0 aralığında değişim gösterdiği görülmüştür.

162

Yeniden değerlendirme fonundaki değişim kalemi için, analize tabi aracı kurumların %97.6'sının kalem tutarlarının 6 numaralı grupta, %2.4'ünün kalem tutarlarının 7 numaralı grupta toplandığı görülmüştür. Bu yılda analize tabi aracı kurumların %97.6'sının yeniden değerlendirme fonundaki değişimi raporlamadıkları görülmüştür. Analize tabi aracı kurumların %2.4'ünün kalem tutarlarının grup içerisindeki ağırlığının %0 - %25 aralığında değişim gösterdiği görülmüştür.

Dönem Karı Kalemleri ve Toplam Kapsamlı Gelir Kalemlerinin İstatistiksel Analizi

Kapsamlı gelir tablosu kalemlerinden olan dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin değişimlerinin analizini kolaylaştırmak amacı ile istatistiksel analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemleri için istatistik analiz teknikleri uygulanmıştır. Bu sayede analize tabi aracı kurumların dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin değişimlerinin istatistiksel olarak gösterilmesi amaçlanmıştır. Analize tabi aracı kurumların genel olarak ortaya çıkan istatistiksel hesaplamaları aşağıdaki tablo ile sunulmuştur:

ANALİZE TABİ ARACI KURUMLARIN İSTATİSTİKSEL HESAPLAMALARI					
Dönem Karı ve Toplam Kapsamlı Gelir Kalemlerinin İstatistiksel Analizi		Maksimum	Minimum	Ortalama	Standart Sapma
20 08	Dönem Karı	64.189.470	-8.296.979	3.088.394	12.519.410
	Toplam Kapsamlı Gelir	35.310.176	-8.148.933	1.424.625	7.566.357
20 09	Dönem Karı	113.928.969	-1.221.726	9.439.672	22.725.338
	Toplam Kapsamlı Gelir	151.431.057	-1.221.726	11.127.951	29.269.600
20 10	Dönem Karı	98.190.837	-1.301.175	8.676.401	20.695.175
	Toplam Kapsamlı Gelir	125.983.971	-1.301.175	9.960.920	24.416.251

Analize tabi aracı kurumların dönem karları ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin karşılaştırmalı istatistiksel hesaplamalarını gösteren yukarıdaki tablo incelendiğinde, 2008 yılında analize tabi aracı kurumların dönem karlarının maksimum tutarının 64.189.470 TL, minimum tutarının -8.296.979 TL, ortalama tutarın ise 3.088.394 TL olduğu görülmüştür. Toplam kapsamlı gelirlerinin maksimum tutarının 35.310.176 TL, minimum tutarının -8.148.933 TL,

ortalama tutarın ise 1.424.625 TL olduğu görülmüştür. Bu yılda dönem karları ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin minimum tutarların farkının -148.046 TL, maksimum tutarların farkının ise 28.879.294 TL olduğu görülmüştür. Dönem karları ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin ortalamalarının farkları ise 1.663.769 TL olarak hesaplanmıştır.

2009 yılında analize tabi aracı kurumların dönem karlarının maksimum tutarının 113.928.969 TL, minimum tutarının -1.221.726 TL, ortalama tutarın ise 9.439.672 TL olduğu görülmüştür. Toplam kapsamlı gelirlerinin maksimum tutarının 151.431.057 TL, minimum tutarının -1.221.726 TL, ortalama tutarın ise 11.127.951 TL olduğu görülmüştür. Bu yılda dönem karları ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin minimum tutarların farkının birbirlerine eşit, maksimum tutarların farkının ise -37.502.088 TL olduğu görülmüştür. Dönem karları ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin ortalamalarının farkları ise -1.688.278 TL olarak hesaplanmıştır.

2010 yılında analize tabi aracı kurumların dönem karlarının maksimum tutarının 98.190.837 TL, minimum tutarının -1.301.175 TL, ortalama tutarın ise 8.676.401 TL olduğu görülmüştür. Toplam kapsamlı gelirlerinin maksimum tutarının 125.983.971 TL, minimum tutarının -1.301.175 TL, ortalama tutarın ise 9.960.920 TL olduğu görülmüştür. Bu yılda dönem karları ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin minimum tutarların farkının birbirlerine eşit, maksimum tutarların farkının ise -27.793.134 TL olduğu görülmüştür. Dönem karları ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin ortalamalarının farkları ise -1.284.519 TL olarak hesaplanmıştır.

Genel olarak değerlendirmek gerekirse, analize tabi aracı kurumların dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin ortalamalarının farklarının yıllar itibari ile birbirlerine yaklaştıkları görülmektedir. Minimum değerlerin birbirine benzer olduğu ancak maksimum değerlerin yıllar itibari ile değişim gösterdiği görülmektedir.

Dönem Karı Kalemleri ve Toplam Kapsamlı Gelir Kalemleri ile İlgili t Testi Hesaplamaları

Dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin istatistiksel hesaplamalarında kullanılan veriler 2008 – 2010 dönemlerini kapsamaktadır. Kullanılan 6 yıllık mali tablo veri setleri kapsamlı gelir tablosu kalemlerinin istatistiksel hesaplamalarında 3 yıla inmiştir. Türkiye’de faaliyet gösteren aracı kurumlar, kapsamlı gelir tablosu uygulamasına 2008 yılında geçtikleri için kapsamlı gelir tablosu kalemleri 2008 – 2010 dönemlerini kapsamaktadır. Analize tabi dönemlerin 3 yılı kapsaması çalışmanın kısıtlarındandır. Aracı kurumlar için kapsamlı gelir tablosu uygulama dönemlerinin artması ile birlikte yapılacak yeni çalışmalar daha fazla dönemi kapsayacaktır. Bu çalışmaların sonucunda farklı ve daha güvenilir sonuçların elde edileceği kaçınılmazdır.

İstatistiksel Teknik Hakkında Genel Bilgiler

Kapsamlı gelir tablosu kalemlerinden olan dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek amacı ile t testlerinden yararlanılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemleri için t testi uygulanmıştır. Genel olarak değerlendirmek gerekirse bu test, gruplar arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını ya da bu farkların şansla ortaya çıkıp çıkmadığını tahmin eden hipotezleri test etmek amacı ile kullanılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2008: 153). Ortalamaların karşılaştırılmasında farklı t testleri kullanılmaktadır. Bu çalışmada bağımlı örneklem için t testi kullanılmıştır.

Bağımlı örneklem için t testi, iki ilişkili örneklemden (dönem karı ya da zararı ve toplam kapsamlı gelir) elde edilen iki örneklem ortalaması arasındaki farkın anlamlılığını karşılaştırmak amacı ile kullanılan parametrik bir teknik olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2008: 155). Bağımlı örneklem için t testi, verilerin normal dağıldığını varsaymaktadır. Normal dağılım varsayımı altında bu test iki eşleştirilmiş, ikili ya da bağlantılı örneklem ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını test etmek amacı ile geliştirilmiştir (Bayram, 2009: 99). Buradan hareketle verilerin analizinde t testinin uygulanabilmesi için verilerin normal dağılıma sahip olmaları gerekmektedir.

Normal dağılıma sahip olmayan diğer bir ifade ile parametrik olmayan veriler için ilişkili ya da eşleştirilmiş iki ortalama arasındaki farkın test edilmesinde Wilcoxon Uyumlu Çiftler İşaretili Sıralar testinin alternatif olarak kullanılabileceği belirtilmektedir (Büyüköztürk vd., 2008: 211). Bu test Wilcoxon t testi olarak da anılmaktadır. Wilcoxon t testi bağımlı ya da eşleştirilmiş örneklem için t testinin parametrik olmayan karşılığı olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2008: 211). Bu bağlamda verilerin normal dağılıma uyması halinde t testi, normal dağılıma uymaması halinde Wilcoxon t testi kullanılmaktadır.

Normal Dağılıma Uygunluk Hesaplamaları

Araştırma kapsamında kullanılan verilen normal dağılıma uygun olup olmadıklarını test etmek amacı ile istatistiksel testlerden yararlanılmıştır. Bu bağlamda Kolmogorov – Smirnov ve Shapiro – Wilks testlerinden yararlanılmıştır. Normal dağılıma uygunluk testleri kullanım açısından değerlendirildiğinde, grup büyüklüğünün 50’den küçük olması durumunda Shapiro – Wilks testi, grup büyüklüğünün 50’den büyük olması durumunda ise Kolmogorov – Smirnov testi kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2010: 42). Çalışmada normal dağılıma uygunluk hesaplamaları için belirlenen hipotezler aşağıda belirtildiği gibidir: (Alfa anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir.)

- H_0 = Veriler normal dağılıma uygundur.
- H_1 = Veriler normal dağılıma uygun değildir.

Analize tabi aracı kurumların dönem karları ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin normal dağılıma uygunluk değerlerinin alfa anlamlılık düzeyinden küçük olduğu ortaya çıkmıştır ($p < \alpha = 0.050$). Bu durumda H_0 = Veriler normal dağılıma uygundur hipotezi reddedilmektedir. Bu durum dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin 95% güven aralığında normal dağılıma uygun olmadığını göstermektedir.

Normal dağılıma uygun olmayan verilere parametrik istatistiksel hesaplamalar yapılamamaktadır. Analize tabi aracı kurumların genel olarak dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin ortalamaları arasındaki farkların test edilmesinde parametrik veriler için kullanılan bağımlı örneklem için t testi hesaplamaları yerine, bu testin alternatifini olan ve parametrik olmayan veriler için kullanılan Wilcoxon t testi hesaplamaları gerçekleştirilmiştir.

Wilcoxon t Testi Hesaplamaları

Wilcoxon t testi, kullanım alanları açısından değerlendirildiğinde, sosyal bilimlerde az sayıda veri ile yürütülen araştırmalarda, ilişkili iki ölçüm setine ait puanlar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacı ile sıklıkla kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2010: 163 – 164). Bu test bazı kaynaklarda Wilcoxon Uyumlu Çiftler İşaretili Sıralar testi, Wilcoxon İşaretili Sıralar testi ve Wilcoxon t testi olarak adlandırılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2008: 211). Bu çalışmada bu test Wilcoxon t testi ismi ile kullanılmıştır.

Bu test sayesinde analize tabi aracı kurumların dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin ortalamaları arasındaki ilişkinin gösterilmesi amaçlanmıştır. Hesaplanan Wilcoxon t testi değerleri aşağıdaki tablo aracılığı ile yıllar itibarı ile sunulmuştur. Çalışmada belirlenen hipotezler aşağıda belirtildiği gibidir:

- H_0 = Dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.
- H_1 = Dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

Tablo 1: Analize Tabi Aracı Kurumların Yıllar İtibari İle Wilcoxon t Testi Değerleri

Kalem Açıklamaları		Analize Tabi Aracı Kurumlar	
		p Değeri	
2008 Toplam Kapsamlı Gelir – 2008 Dönem Karı		0.193	
2009 Toplam Kapsamlı Gelir – 2009 Dönem Karı		0.030	
2010 Toplam Kapsamlı Gelir – 2010 Dönem Karı		0.061	
Kalem Açıklamaları		Adet	Yüzde (%)
2008	Toplam Kapsamlı Gelir < Dönem Karı	10	23.8 %
	Toplam Kapsamlı Gelir > Dönem Karı	7	16.6 %
	Toplam Kapsamlı Gelir = Dönem Karı	25	59.6 %
Toplam		42	100 %
2009	Toplam Kapsamlı Gelir < Dönem Karı	4	9.5 %
	Toplam Kapsamlı Gelir > Dönem Karı	10	23.8 %
	Toplam Kapsamlı Gelir = Dönem Karı	28	66.7 %
Toplam		42	100 %
2010	Toplam Kapsamlı Gelir < Dönem Karı	5	11.9 %
	Toplam Kapsamlı Gelir > Dönem Karı	10	23.8 %
	Toplam Kapsamlı Gelir = Dönem Karı	27	64.3 %
Toplam		42	100 %

Analize tabi tüm aracı kurumların dönem karları ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin Wilcoxon t testi değerlerini gösteren yukarıdaki tablo incelendiğinde, p değerleri yıllar itibari ile sırası ile 0.193, 0.030 ve 0.061 olarak hesaplanmıştır. 2008 ve 2010 yıllarında toplam kapsamlı gelir ve dönem karı kalemleri için hesaplanan değerlerin alfa anlamlılık düzeyinden büyük olduğu görülmektedir ($p=0.193-0.061 > \alpha=0.050$). Bu durumda $H_0 =$ Dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur hipotezi kabul edilmektedir. Bu durum 2008 ve 2010 yıllarında, 95% güven aralığında dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

2009 yılında toplam kapsamlı gelir ve dönem karı kalemleri için hesaplanan değer, alfa anlamlılık düzeyinden küçük olduğu görülmektedir. ($p=0.030 < \alpha=0.050$). Bu durumda $H_0 =$ Dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur hipotezi reddedilmektedir. Bu durum 2009 yılında, 95% güven aralığında dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemleri arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir.

Analize tabi tüm aracı kurumların toplam kapsamlı gelir ve dönem karı kalemleri yıllar itibari ile incelendiğinde, 2008 yılında analize tabi aracı kurumların %59.6'sının toplam kapsamlı gelir ve dönem karı kalemlerinin eşit, %23.8'inin toplam kapsamlı gelir kalemlerinin dönem karı kalemlerinden küçük ve %16.6'sının toplam kapsamlı gelir kalemlerinin dönem karı kalemlerinden büyük olduğu görülmüştür.

2009 yılında analize tabi aracı kurumların %66.7'sinin toplam kapsamlı gelir ve dönem karı kalemlerinin eşit, %23.8'inin toplam kapsamlı gelir kalemlerinin dönem karı kalemlerinden büyük ve %9.5'inin toplam kapsamlı gelir kalemlerinin dönem karı kalemlerinden küçük olduğu görülmüştür.

2010 yılında ise analize tabi aracı kurumların %64.3'ünün toplam kapsamlı gelir ve dönem karı kalemlerinin eşit, %23.8'inin toplam kapsamlı gelir kalemlerinin dönem karı kalemlerinden büyük ve %11.9'unun toplam kapsamlı gelir kalemlerinin dönem karı kalemlerinden küçük olduğu görülmüştür.

KAPSAMLI GELİRİN RAPORLANMASININ FAALİYET SONUÇLARINA ETKİSİ

Finansal tablolar muhasebe sistemi içinde kaydedilen ve toplanan bilgilerin, belirli zaman aralıkları ile bu bilgileri kullanacak olanlara iletilmesini sağlayan araçlar olarak tanımlanmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 2006: 4). Finansal tablolar işletme içi kullanıcılara bilgi sağlamanın yanında işletmelerin dışı açılan penceresi olarak da görülmektedir. Finansal tablolar; işletme sahipleri, yöneticiler, yatırımcılar, kredi kurumları, çalışanlar ve devlet gibi kullanıcıların ihtiyaçları gözeticilerle hazırlanmaktadır.

Finansal tablo kullanıcılarından biri olan işletme sahipleri, işletmeye koydukları sermayenin kullanım etkinliği, işletmenin finansal durumu, faaliyet sonuçları ve nakit akışları hakkında bilgi sahibi olmak amacı ile finansal tablolardan yararlanmaktadır. Yöneticiler, ileriye dönük karar almada gerekli bilgiyi sağlamak amacı ile finansal tablolardan yararlanırken, yatırımcılar, yatırım kararlarını verebilmek için işletmenin geleceği ile ilgili öngörü yapmak amacı ile finansal tablolardan yararlanmaktadır. Bununla birlikte işletme çalışanları ücret artışı talebi, işletmenin geleceği ile ilgili öngöründe bulunmak ve gelecekte emin olmak amacı ile finansal tablolardan yararlanmaktadır. Devlet ise vergilerin alınması ve denetlenmesi konularında bilgi almak amacı ile finansal tablolardan yararlanmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 2006: 25 – 28). Finansal tablo kullanıcılarının bu istekleri göz önünde bulundurulduğunda günümüzde doğru olarak sunulan finansal tablolar yeterli görülmemekte, doğru bilgilerin yanında finansal tabloların gerçeğe uygun bilgiler sunması da beklenmektedir (Pamukçu, 2011: 79).

Finansal tabloların hazırlanmasında geleneksel muhasebe tarihi maliyet yaklaşımını esas almaktadır. Tarihi maliyet yaklaşımı, varlık ve yükümlülüklerin maliyet değeri ile kayıtlara alınmasını esas almaktadır. Finansal tabloların tarihi maliyet yaklaşımını esas alarak hazırlanması muhasebede üretilen bilgileri anlamsız hale getirmekte, finansal tablo kullanıcılarının yanlış kararlar vermelerine neden olmaktadır (Tokay vd., 2005: 98).

Tarihi maliyet yaklaşımı geçmiş işlemleri esas almaktadır. Ancak sermaye piyasalarının gelişmesi ve küreselleşmesi ile birlikte finansal tablo kullanıcılarının finansal tablolardan bekledikleri faydalar artmıştır. Dolayısı ile günümüzde bir işletmenin geçmiş faaliyet sonuçları kadar gelecekteki faaliyet sonuçlarının da finansal tablolarda yer alarak finansal tablo kullanıcılarının yararına sunulması gerekmektedir (Mısırlıoğlu, 2006: 34). Bu durum gerçeğe uygun değer muhasebesini gündeme getirmektedir.

Tarihi maliyet yaklaşımı ile gerçeğe uygun değer yaklaşımı karşılaştırıldığında, gerçeğe uygun değer yaklaşımını esas alarak hazırlanan finansal tablolar, finansal bilgilerin güncellenmiş hali ile sunulmasına olanak tanımaktadır. Bununla birlikte gerçeğe uygun değer yaklaşımı işletmenin risk durumunun daha gerçekçi bir şekilde raporlanmasını sağlamaktadır (Tokay vd., 2005: 110).

Gerçeğe uygun değer muhasebesinin uygulanması sonucu ortaya çıkan toplam kapsamlı gelir kalemi ile işletmelerin toplam kar zarar yaratma potansiyelinin raporlanması amaçlanmaktadır (Karapınar ve Zaif, 2006). Bu amaç ekseninde değerlendirildiğinde toplam kapsamlı gelir kaleminin raporlanması, finansal tablo kullanıcılarının işletmenin toplam faaliyet sonuçlarına bakarak, işletmenin faaliyet sonuçlarını anlamalarını kolaylaştırmakta, işletmenin geleceği ile ilgili öngörüler yapmasını sağlamaktadır (Doğan ve Ergutay, 2010: 122).

Gerçeğe uygun değer değişikliklerinin bir kısmının geleneksel gelir tablosunda raporlanmaması, bu bilgilerden yararlanarak işletmenin toplam faaliyet sonuçları hakkında değerlendirme yapacak finansal tablo kullanıcılarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Mısırlıoğlu, 2006: 34).

Toplam kapsamlı gelir kaleminin raporlanması ile finansal tablo kullanıcılarından birisi olan işletme ortakları, işletmenin karlılığı ve hisse senetlerinin getirilerinin öngörülmesinde daha gerçekçi bilgilerden yararlanma olanağı bulmaktadır. Raporlanan bu gerçekçi bilgilerden işletme yöneticileri de yararlanmaktadır. Toplam kapsamlı gelir kalemi, işletme yöneticilerinin gelecek ile ilgili kararlar alırken işletmenin risk durumunu ve toplam kar zarar yaratma durumunu göz önünde bulundurmalarına olanak vermektedir. Bu sayede işletme yöneticilerinin gelecek ile ilgili daha isabetli kararlar vermeleri sağlanmaktadır.

İşletmelerin mevcut ortakları dışında işletmeye yatırım yapmak isteyen potansiyel ortakları da bulunmaktadır. İşletmeye yatırım yapmak isteyen ortaklar için gerçeğe uygun bilgilerin sunulması gerekmektedir. Toplam kapsamlı gelir kaleminin raporlanması ile yatırım yapmak isteyen ortaklar işletme hakkında gelecek ile ilgili öngörülerde bulunma olanağına sahip olmaktadır. Kredi kurumları işletmenin gelecekte yaratacağı toplam kar zarar potansiyelini

görebilmekte, işletmenin risk durumunu tarihi maliyet esasına nazaran daha gerçekçi bir şekilde analiz edebilmektedir. Bu durum kredi kurumlarının işletmeye olan tutumlarını da etkilemektedir.

Öte yandan işletme çalışanları işletmenin geleceğinden emin olmak istemektedir. Gelecek ile ilgili öngörülerde bulunmak isteyen işletme çalışanlarının ihtiyaçları da toplam kapsamlı gelir kaleminin raporlanması ile karşılanmaktadır. Diğer taraftan finansal tablo kullanıcılarından biri olan devlet, işletmelerin toplam faaliyet sonuçlarını analiz ederek vergi alacağını güvence altına almak istemektedir. İşletmenin geleceği ile ilgili bilgiler sunan toplam kapsamlı gelir kalemi ile devletin bu isteği de karşılanmaktadır.

Türkiye’de faaliyet gösteren aracı kurumlarda kapsamlı gelirin raporlanmasının aracı kurumların faaliyet sonuçlarına etkisinin incelendiği bu çalışmada kapsamlı gelir tablosu kalemlerinden dönem karı kalemi ile toplam kapsamlı gelir kalemleri arasındaki istatistiksel ilişkiler incelenmiştir.

Genel olarak değerlendirmek gerekirse analize tabi tüm aracı kurumlar açısından 2008 ve 2010 yıllarında dönem karı kalemi ile toplam kapsamlı gelir kalemleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum analize tabi aracı kurumlar tarafından raporlanan gerçekleşmemiş kazanç ya da kayıplardaki değişim kalemlerinin parasal tutarlarının bu yıllarda dönem karı kalemi ile toplam kapsamlı gelir kalemleri arasında önemli etkiler yaratacak boyutlarda olmadığı göstermektedir.

2009 yılında ise dönem karı kalemi ile toplam kapsamlı gelir kalemleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Bu durum 2009 yılında analize tabi aracı kurumlar tarafından raporlanan gerçekleşmemiş kazanç ya da kayıplardaki değişim kalemlerinin parasal tutarlarının dönem karı kalemi ile toplam kapsamlı gelir kalemleri arasında önemli etkiler yaratacak boyutlarda olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de faaliyet gösteren aracı kurumlarda kapsamlı gelirin raporlanması 2008 – 2010 dönemleri itibari ile değerlendirildiğinde, bu uygulamanın genel olarak aracı kurumların faaliyet sonuçlarına etki etmediği görülmüştür. Etkisinin görüldüğü aracı kurumlarda ise etki düzeyinin anlamlı boyutlarda olmadığı yapılan hesaplamalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Kapsamlı gelirin raporlanması yeni bir uygulama olmasından dolayı yıllar geçtikçe bu uygulamanın etkilerinin finansal tablolara tam olarak yansımaları beklenmektedir. Günümüz rekabet koşullarında bu durum, finansal tablo kullanıcılarının finansal tablolardan beledikleri bilgilerin niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Aracı kurumların risk durumlarının ve toplam kar zarar yaratma durumlarının finansal tablolara tam olarak yansımaması, finansal tablo kullanıcılarının alacakları kararları olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

167

SONUÇ

Uluslararası Muhasebe Standartları’na uymakla yükümlü tutulan aracı kurumlar standartlara uygun olarak raporlama yapmakla yükümlüdürler. Gelir tablosu açısından değerlendirildiğinde aracı kurumlar, dönem içerisinde meydana gelen gelir ve giderlerini raporlamanın yanı sıra öz kaynaklarda raporlanan gerçekleşmemiş kazanç ya da kayıplarına da gelir tablosuna ilave ederek kapsamlı gelir tablosunu düzenlemektedirler.

Bu çalışmada aracı kurumlar açısından yaşanan bu gelişmelerin mali tablolara etkilerini incelemek amacı ile kapsamlı gelir tablosu uygulamasının Türkiye’de faaliyet gösteren aracı kurumların mali tablolara etkisi incelenmiştir. Bu kapsamda sermaye piyasalarında faaliyet gösteren 42 adet aracı kurumun 2005 – 2010 yılları arasındaki mali tablolarının kapsamlı gelir tablosu ile ilgili kalemlerinin analizi gerçekleştirilmiştir.

Kapsamlı gelir tablosu uygulamasının analize tabi aracı kurumların mali tablolarına etkisinin yıllar itibari ile analiz edildiği bu çalışmada öncelikli olarak kapsamlı gelir tablosu kalemlerinin parasal tutarları gruplara ayrılarak frekans dağılımları belirlenmiştir. Bu sayede analize tabi aracı kurumların kapsamlı gelir tablosu kalemlerinin parasal tutarlarının düzeyleri belirlenmiştir. Çalışmanın bir sonraki aşamasında, kapsamlı gelir tablosu kalemlerinden dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin değişimleri ve değişim yönleri tespit edilmiştir. Bu sayede dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin değişim düzeyleri ve değişim yönleri tespit edilmiştir. Çalışmanın sonraki aşamasında, kapsamlı gelir tablosu kalemlerinden diğer kapsamlı gelir kalemi unsurlarının parasal tutarları gruplara ayrılarak diğer kapsamlı gelir kalemi içerisindeki ağırlıklarının frekans dağılımları tespit edilmiştir. Bu sayede diğer kapsamlı gelir tablosu unsurlarının grup içerisindeki ağırlıklarının hangi düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın izleyen aşamasında, dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin betimleyici istatistiksel hesaplamalarına yer

verilmiştir. Bu sayede dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin değişimleri istatistiksel olarak gösterilmiştir. Analize tabi aracı kurumların dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemlerinin ortalamalarının farklarının yıllar itibarı ile birbirlerine yaklaştıkları görülmüştür. Minimum değerlerin birbirine benzer olduğu ancak maksimum değerlerin yıllar itibarı ile değişim gösterdiği belirlenmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemleri ortalamalarının arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacı ile t testi hesaplamalarına yer verilmiştir. t testi istatistiksel tekniklerinin kullanılmasında analize tabi verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığı kullanılan istatistiksel tekniği etkilemektedir. Bu kapsamda veriler, normal dağılıma uygunluk testleri ile analiz edilmiş ve normal dağılıma uygun olmadıkları tespit edilmiştir.

Normal dağılıma uygun olmayan veriler için parametrik olmayan istatistiksel tekniklerden yararlanılmıştır. Test hesaplamaları sonucunda elde edilen değerleri genel olarak değerlendirmek gerekirse, analize tabi tüm aracı kurumların raporladıkları gerçekleşmemiş gelir ya da kazançlardaki değişim kalemlerinin parasal tutarlarının, 2008 ve 2010 yıllarında dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemleri arasında önemli etkiler yaratacak boyutlarda olmadığı görülmüştür. 2009 yılında ise analize tabi aracı kurumlar tarafından öz kaynaklarda raporlanan gerçekleşmemiş kazanç ya da kayıplarındaki değişim kalemlerinin parasal tutarlarının, dönem karı ve toplam kapsamlı gelir kalemleri arasında önemli etkiler yaratacak boyutlarda olduğu görülmüştür.

Aracı kurumlarda kapsamlı gelirin raporlanmasının faaliyet sonuçlarına etkilerinin incelendiği bu çalışmada, gerçeğe uygun değer muhasebesinin uygulanması sonucu ortaya çıkan kapsamlı gelir kalemi ile geleneksel gelir tablosunda raporlanan dönem karı kalemleri arasındaki değişimler incelenmiştir. Türkiye’de faaliyet gösteren aracı kurumların 2008 – 2010 dönemlerinde raporladıkları finansal tablolar üzerinde hesaplamalar ve analizler sonucunda, aracı kurumların raporladıkları dönem karı kalemi ile toplam kapsamlı gelir kalemleri arasında genel olarak bir değişimin yaşanmadığı, yaşanan değişimlerin ise düşük seviyelerde kaldığı, bu değişimlerin istatistiksel olarak anlamlı değişimler olmadıkları görülmüştür.

168

“Performans Raporlama Projesi” ile birlikte gündeme gelen kapsamlı gelirin raporlanmasının etkilerinin finansal tablolara yansımaları zaman geçtikçe daha belirgin hale gelecektir. Kapsamlı gelirin raporlanmasının etkilerinin finansal tablolara tam olarak yansımaması, aracı kurumlar hakkında gelecek ile ilgili öngörülebilir bulunabilecek bilgilere sahip olmak isteyen finansal tablo kullanıcılarını, işletmenin risk durumu ve toplam kar zarar yaratma potansiyelini görmek isteyen finansal tablo kullanıcılarını alacakları kararlarda olumsuz etkilemektedir. Aracı kurumların raporladıkları kapsamlı gelir tablosu dönemlerinin artması ve araştırma kapsamında incelenen aracı kurumların sayılarının artması ile birlikte yapılacak yeni çalışmalar daha fazla dönemi ve daha fazla aracı kurumu kapsayacaktır. Bu çalışmaların sonucunda daha farklı ve daha güvenilir bilgilerin elde edileceği tartışmasız kabul edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, Nalan, (2007), **Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Uygulanma Süreci: Sorunlar, Çözüm Önerileri**, Mali Çözüm Dergisi, Yıl 17, Sayı 80, Ankara.
- Akdoğan, Nalan ve Nejat TENKER, (2006), **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Gazi Kitabevi, 10. Baskı, Ankara.
- Akdoğan, Nalan ve Nejat TENKER, (2007), **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Gazi Kitabevi, 11. Baskı, Ankara.
- Aktaş, Rafet ve Ali DERAN, (2006), **“Fair Value” Karşılığı Olarak Gerçeğe Uygun Değer Kavramı ve Tespit Hiyerarşisi**, Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 2, Ankara.
- Bayram, Nuran, (2009), **Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi**, Ezgi Kitabevi, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 2. Baskı, Bursa.
- Büyüköztürk, Şener, vd., (2008), **Sosyal Bilimler İçin İstatistik**, Pegem Akademi, Geliştirilmiş 3. Baskı, Ankara.
- Büyüköztürk, Şener, (2010), **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum**, Pegem Akademi, 11. Baskı, Ankara.
- Cemalcılar, Özgül, vd., (2002), **Genel Muhasebe**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1341, 1. Baskı, Eskişehir.
- Cemalcılar, Özgül ve Saim ÖNCE, (1999), **Muhasebenin Kuramsal Yapısı**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1093, Eskişehir.

- Çelik, Orhan, (2006), **Geniş Kapsamlı Kar: Finansal Tablolarda Raporlanması ve Türkiye Uygulaması**, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Yıl 5, Sayı 17, Ankara.
- Doğan, Mustafa Doğan ve Emrah ERTUGAY, (2010), **Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına Göre Kapsamlı Gelir Tablosu ve Örnek Uygulama**, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, Cilt 3, Sayı 3, Ankara.
- Dyckman, Thomas R., vd., (1998), **Intermediate Accounting Volume 1**, Irwin Mc Graw – Hil Inc., Fourth Edition, Boston.
- İbiş, Cemal ve Serdar ÖZKAN, (2006), **Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)'na Genel Bakış**, Mali Çözüm Dergisi, Yıl: 16, Sayı: 74, İstanbul.
- Ferteçlilgil, Azmi, (2000), **Türkiye'de Borsa'nın Tarihçesi**, İMKB Yayınları, İstanbul.
- Karapınar, Aydın, (2007), **Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları ve Tekdüzen Muhasebe Sistemi**, Yaklaşım Dergisi, Yıl: 15, Sayı: 173, Ankara.
- Karapınar, Aydın ve Figen ZAİF, (2006), **Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı ve Standart Taslağının Getirdikleri**, E – Yaklaşım Dergisi, Sayı: 36, Ankara.
- Karlı, Muharrem, (1994), **Sermaye Piyasası Borsa Menkul Kıymetler**, İrfan Yayıncılık, 4. Baskı, İstanbul.
- Kaval, Hasan, (2011), **TMS Kapsamında Çeşit Esasına Göre Kar Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelirler Tablosu**, E-Yaklaşım Dergisi, Sayı 228, Ankara.
- Madura, Jeff, (2006), **Financial Institutions and Markets**, Thomson South – Western International Student Edition, 7th Edition, Ohio.
- Mathur, Ike, (1989), **Personal Finance**, South – Western Publishing, 2nd Edition, Ohio.
- Mısırlıoğlu, İsmail Ufuk, (2006), **İşletmelerde Finansal Performans Raporlanması**, Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 75, İstanbul.
- Mishkin, Frederic S., (2004), **The Economics of Money, Banking and Financial Markets**, Pearson Addison Wesley International Edition, 7th Edition, United State of America.
- Örten, Remzi, vd., (2007), **Türkiye Muhasebe – Finansal Raporlama Standartları (TMS - TFRS)**, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Öztürk, Can, (2009), **2007 Yılında UMS – 1: Muhasebesel Değişiklikler ve Yorumlar**, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 2, Ankara.
- Pamukçu, Fatma, (2011), **Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi ve Finansal Tablolara Etkisi**, Mali Çözüm Dergisi, Yıl: 21, Sayı: 103, İstanbul.
- Püsküllüoğlu, Ali, (1996), **Çağdaş Türkçe Sözlük**, Arkadaş Yayınevi, 6. Baskı, Ankara.
- Sarıkamış, Cevat, (1998), **Sermaye Pazarları**, Alfa Yayınevi, Genişletilmiş 3. Baskı, İstanbul.
- SPK, Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ, Seri: V, No: 46.
- Sürmeli, Fevzi, vd., (2007), **Muhasebe Bilgi Sistemi**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1644, 1. Baskı, Eskişehir.
- Tekinalp, Ünal, (1982), **Sermaye Piyasası Hukukunun Esasları**, Es yayınları, İstanbul.
- TMSK, 2010, **TMS – 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı**
- Tokay, S. Hüseyin, vd., (2005), **Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı ve Muhasebe Uygulamalarına Etkisi**, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 4, Ankara.
- TSPAKB, (2010), **Türkiye Sermaye Piyasası 2010**, TSPAKB Yayın No: 56, 1.Baskı, İstanbul.
- Türkkot, Mustafa, (2005), **Finansal Muhasebede Uluslararası Standartlar**, Yaklaşım Dergisi, Yıl 13, Sayı 148, Ankara.

